

השראה
מגזין ספרותי לזמן שמעבר

דורות

מגזין איכות לזמן שמעבר
יוצא לאור ע"י פוטש סקול
אלול תשפ"ו

כתיבה:

תלמידות 'פוטש סקול'
בית ספר לכתיבה יוצרת

הפקה:

לאה פוטש

הגהה:

מִלָּה בְּמִלָּה

כתיבה • עריכת לשון • ניקוד • הגהה

054-853-8853

M0548538853@GMAIL.COM

עימוד:

ד. צוקרמן. 050.4171252

R0504171252@gmail.com

תוכן העניינים

42

אמא מפני
טבעת החותם
אסתר מזנוש

4

דבר המערכת

57

סיפורי סבא וסבתא
מאחורי הקלעים
חיה זולס

6

הדור הנכון
קייולי שיינן

61

אינטרס קבור
אסתי אקראן

13

קשר בין דורי
צפורה בלינר

68

דורות
אליסבט חורי

23

אמא
אביביל איתן

74

דור העתיד
שוסי סבלי

26

חוזרת
יעל בוקעי

82

דור שקוף
נעמי אסרל

33

שרשרת הדורות
נעמי ויטל

83

כלי מחזיק תורה
שרי ורטהיימר

37

לדורותם
מירי טפליץ

דבר המערכת

כשזכיתי להפוך לסבתא, לא הצלחתי להירדם.

כל הלילה עמדה מול עיניי כוס תה רותחת ומתוקה. כוס תה אחת ויחידה שקבלתי מאמא שלי, בכל פעם שזכיתי שוב להיות לאם.

כוס התה ששכחתי לתת לבתי.

למחרת עם בוקר הייתי חייבת לנסוע אליה שוב לבית החולים, להכין לה תה רותח ומתוק, להגיש לה אותו בדיוק כמו שאמא שלי נהגה להגיש לי. והיו בכוס הזאת כל הויטמינים החזקים שבעולם, ויטמין אמא.

ככל שהשנים רצות קדימה, אני מוצאת את עצמי בסיטואציות חדשות שלא הכרתי, מסתכלת על הדור הקודם בהערכה מחודשת. מגלה עוד השקעה שהשקיעו בי, תמיכה שקטה שנתנו לי, תפילות ששפכו בשבילי ולי לא היה שכל לומר תודה.

כשאני מוצאת את עצמי מנדנדת ילדים בגינה עד שהידיים כואבות, מבשלת במקום לישון כי עוד רגע הם יבואו רעבים, מוותרת על אטרקציה כי מי יישאר איתם -

עולים בי פלאשבקים מהילדות: גינה קטנה ומוזנחת ב'מקור ברוך' שהייתה אז ענקית וחלומית בעיניי, ביסים של חביתה שטיילו אל הפה עם סיפור, ריבוע שמש שזרח אל סלון קטן, רגעים של מריבות קטנות והשלמות מתוקות ופעקאלאך של שבת.

ואז אני חוזרת להווה,

ממשיכה לגדל את דור העתיד.

יודעת שזאת התודה שלי לדור הקודם.

וכשילדיי שלי ישקיעו בילדיהם שלהם,
תהא זו התודה הגדולה ביותר מהם - אליי.

דור הולך ודור בא,

שרשרת דורות יהודית ממשיכה להתרקם, מתנות נצח עוברות מאם לילד. זו
השרשרת היפה בעולם וכמה עלינו לייקר אותה.

זו הסיבה שבחרתי הפעם - בשונה מכל סקרי דעת הקהל, את נושא המגזין -

“דורות”

א/א

הדור הנכון

קייִי טייִן

הדלת נפתחת, ואמא יוצאת משם עם חיוך קטנטן על פיה.
חנה קמה ונכנסת אל הכיתה, היא קורסת אל הכיסא. נושמת לרגע. הוא מתנדנד.

“אמא של מרים, מה שלומך?” החיוך של המורה נמתח ונמתח, כמעט יוצא מפניה.

“ברוך ה' יום יום”, היא נאנחת. שוב הכיסא זז.
“אמא של מרים, הבת שלך לומדת מקסים, מבינה את הנלמד, רק... אמא של מרים?” חנה ממשיכה לנוע באי נוחות.
“כן, כן...” היא מתעוררת מהרהוריה, “מה אמרת? שהיא לומדת אבל לא קוראת?”

“חשבתי שלא שמעת אותי, סליחה, אממ... האמת שעוד לא דיברתי על בעיית הקריאה...”

חנה עוצרת אותה. “נכון, הייתי מוסחת. אבל אני מכירה את הבת שלי ברוך ה'.” חנה נאנחת שוב, מניחה את תיקה על הרצפה.

“הבת שלך באמת מדהימה. הציונים שלה גבוהים מאוד בבחינות שעושים לה בעל פה”. המורה מצביעה על ציונים. חנה מקשיבה. בוהה בקוביות הקרח ששטות בתוך הקנקן על השולחן, קפואות בדיוק כמוה.

חנה מתעוררת פתאום. “אולי, אולי בכל זאת הפעם תציעו שיעור פרטני? זה כל כך חשוב שהיא תקרא כבר!”

“אמא של מרים”, המורה לפתע מצטרפת לתזוזות. “ניסיתי לדבר עם המנהלת מספר פעמים. אבל יש פניות יותר דחופות. ברוך ה' היא מצליחה להתקדם למרות האתגר.”

חנה נאנחת, מנסה להשיב, אבל המורה קוטעת אותה. "שיהיה בהצלחה". מסמנת אל עבר הדלת.

חנה קמה מהכיסא ומתקדמת לכיוון שאליו סימנה המורה. "איזה דור", קול צורח בתוכה. היא מכווצת אותו חזק-חזק. הקול מתפרץ שוב, בצרידות ממשיך: "איזה דור, איזה דור". היא פוקחת את עיניה ורואה את האימהות נאנחות. עוד אחת נכנסת לחדר שנפתח בחריקה.

"חנה, מה איתך?" גילה מנופפת לה מקצה המסדרון.

"ברוך ה', מחכים לי בבית", היא ממלמלת, ורגליה מוליכות אותה במהירות אל היציאה.

החושך שעוטף אותה מחוץ לכתלי בית הספר נותן את אותותיו. היא מביטה למעלה, מחפשת כוכבים, אך העננים מכסים הכול. הבניין מתקרב אליה. היא עולה מדרגה ועוד אחת, מרימה את מבטה ומרגישה שנשאר לה לעלות עוד אינסוף. בסוף מתגלה מולה דלת ביתם. היא מתנשמת.

היא באה לדפוק, אך קול בתוך הבית גורם לה לעצור.

"את יודעת שאני לא יכולה לקרוא את המתכון?" היא שומעת את מרים שואלת. חנה מתכווצת.

היא דופקת על הדלת בהיסוס. מרים פותחת לה בחיוך שמחפה על הדמעות שכמעט זולגות. ריח של מרק מקדם את פניה.

"מרים, את הכנת מרק?"

"כן", מרים עונה.

שקט שורר ביניהן.

"אכלתם כבר?" היא מנסה לשנות אווירה.

"עוד לא", מרים מדווחת, משפילה מבט ומתחילה לסדר צלחות.

הילדים מתיישבים אט-אט ליד השולחן. הם אוכלים יחד.

"אמא, מה המורה אמרה?" רעם נשמע, מרעיד את הכול.

"את יודעת, כרגיל..." אומרת חנה. הגשם מטפטף בחוץ, מלווה בטפטופי דמעות על פניה. "אמא, יהיה בסדר", מרים לוחשת.
חנה שותקת.

הצלחות מתרוקנות לאט-לאט. רק טיפות הגשם נשמעות בחוץ; מרטיבות את העולם, מנקות אבק ולכלוך.

מרים מרימה צלחת ועוד אחת. "מקסימה שלי, תודה", אומרת חנה, מצליחה להוציא סוף-סוף חיוך. מרים מסתכלת אליה בחזרה, מנקה שאריות שהכתימו את המפה.

"ילדים, לכו לישון", חנה מתעוררת פתאום, "עכשיו, בבקשה!" הם מביטים בה ונכנסים בזריזות למיטות.

"אמא, אני נכנסת להתקלח", מרים אומרת.
חנה מהנהנת.

דלת נטרקת. כמה שניות של שקט. זרימת מים.
חנה נושמת נשימה עמוקה ופותחת את תיקה, נוברת בו. הפניה מהמרפאה, ביטוח לאומי, כף-כף קטן מהמורה. הנה הרשימה.

היא מחייגת למספר הראשון. ידיה רועדות.
"כן", הקול מעבר לקו נשמע ענייני.
"ילדה בכיתה ה'. לא קוראת. כן. בכלל לא קוראת", היא מתנשמת.
"אולי בכל זאת? בטוח אין אפשרות?"
"טוב, תודה".

היא נופלת לספה, כמעט שוקעת בה. שוב תשובה שלילית. היא מתרוממת שוב, אט-אט מחייגת למספר הבא.
"כן".

המים נכבים.

"את לא יכולה לנסות?" היא מתחננת.

"את אומרת לחפש מישהי מומחית?"

פתאום היא רואה את בתה ניגשת אליה, מסרק בידה.

"אני חייבת לסיים", היא לוחשת לפלאפון. מרים מסתכלת עליה.

"אמא..."

"בואי", חנה לוחשת, לוקחת ממרים את המסרק.

"את מחפשת לי מורה פרטית", קובעת מרים. המסרק חורק בתוך שערותיה.

"כן מתוקה, את חייבת לקרוא", אמא שלה ממשיכה להוציא את הקשרים

שנשארו, חזק יותר.

"אני באמת חייבת?" היא שואלת. "איי!" זעקה נשמעת מפיה של מרים.

אימה מנסה חלש יותר.

"מרים, אני מבינה שזה קשה לך. אבל איך תסתדרי בחיים בלי קריאה? מה

תעשי כשתגיעי לשוק העבודה?" מרים שותקת. חנה מתבוננת במסרק.

"אמא, אנשים מסתדרים איכשהו, אל תדאגי". חנה מניחה את המסרק

ומתבוננת במרים.

"מרים, את בכלל מאמינה בעצמך?" היא שואלת לפתע. מניין באה אליה

השאלה הזו?

מאמינה בעצמך. מאמינה.

הנה היא, חנה, חצי מטר פחות מהיום, שתי צמות לראשה, וחיוך שובה לב.

המורה נכנסת לכיתה. נעמדת. מוחקת חיוך.

"שבונה, בנות". כולן מתיישבות, גם חנה בתוכן. היא מתיישבת במהירות.

רעש קל שנשמע ממקומה גורם למורה להביט בה.

"חנה, תקראי בבקשה את הפסוק".

"מה?" היא שואלת.

"תקראי בבקשה את הפסוק!" קולה של המורה מתרומם.
היא משפילה מבט.

"חנה", המורה זועקת, "את לא מספיק מאמינה בעצמך, חנה! אני דורשת שתקראי בדיוק כמו כל אחת אחרת בכיתה!"
חנה מרימה מבט, מנסה לקלוט את המדובר. שותקת.
הקול משתולל בתוך ליבה של חנה. "תקראי!" היא שומעת את הקול צווח.
"כמו כולך", הוא ממשיך ליילל.
"חנה".

היא מתעוררת.

"חנה, את צריכה להקשיב כשאני קוראת לך".
היא שותקת. מביטה במורה שמרצה על משה, על הסנה, על פסח. מתבוננת בשאר הבנות שכותבות במחברת, בלוח שמתמלא בעשרות אותיות בלתי ניתנות לפענוח בשבילה.

צלצול נשמע, מעיר אותה ממקומה.

המורה ביקשה שתלמד לקרוא.

היא ניגשת לריבה בצעדים איטיים. "אממ... ריבה?"

ריבה מסתכלת עליה בעיניים רכות.

"את יכולה ללמד אותי לקרוא?"

"כן, בטח", ריבה מחייכת אליה חיוך מעוך.

חנה מסתכלת על ריבה התמירה, הגבוהה, החזקה. הן יושבות ביחד, משוננות: אָ, בָּ, גָּ.

"אמא", קול לוחש אל חנה. "אמא". היא מתעוררת.

"אמא, אולי באמת אני לא מספיק מאמינה בעצמי, אבל תאמיני לי - ניסיתי כל כך הרבה פעמים", הקול שלה מתחנן.

את
מספיק
מאמינה
בעצמך

"אני גם ניסיתי הרבה פעמים עד שהצלחתי לקרוא", היא
מביטה בבת שלה במבט אטום.

"אמא".

מים זורמים ממלאים נטלה.

"סך הכול אני מסתדרת בכיתה, המורות דואגות לי למה שאני צריכה".

היא מסתכלת בבת שלה שלא קוראת אות. מסתכלת על עצמה, שהיום
קוראת המון.

"איך אני הצלחתי, מרים? איך? מרגיש לי שנולדת לדור כל כך רך, כל כך
לא נכון בשבילך".

דור לא נכון.

חנה. מטפחת בהירה לראשה. שוכבת על מיטה. שרירים רפויים.

"פגית שבוע 26. אנחנו בודקים מה אפשר לעשות".

דודה לתינוק שנפטר לפני 20 שנה מגיעה במהירות.

"יש אפשרות לראות את התיק?" היא שואלת.

חנה מגישה לה אותו. הדודה מציצה בדף ועוד אחד, ומתחילה לבכות.

"דודה ברכה, מה קרה?"

"חנה, יהיה בסדר", הדודה מתקרבת, מחבקת את חנה.

"הבורא ייתן לך כוחות", היא לוחשת.

"לפחות אמרו שסיכויי ההחלמה גבוהים", חנה נאנחת.

"סיכויי החלמה גבוהים?" דודה ברכה סוגרת את התיק בתנועה חדה. "התיק

של הבן שלי היה נראה טוב יותר!"

חנה מהנהנת לאט.

"מה אם הוא היה נולד היום, אולי היה שורד? למה הוא לא נולד כמה שנים

מאוחר יותר?"

דודה ברכה מורידה עיניים, בוכה. דמעה ועוד דמעה, בכי חסר מעצורים.
שותקת על הבן שנלקח, שאיננו.

לפתע היא מביטה בחנה: "לפחות, לפחות הבת שלך תחלים בעזרת ה'".
"בעזרת ה'", חנה דומעת.

היא פוקחת עיניים מול הבת שגדלה לה כל כך... ועדיין לא קוראת? היא
מנערת את ראשה. ריח המוות מהפגייה שוב מציף אותה, ולפתע בעיית
הקריאה מתקטנת ומתקטנת. נראית קלה לנשיאה.

"אמא, אז מה את אומרת? את יכולה לשבת איתי ללמוד לקרוא?" הקול
שלה כל כך מתחנן.

"מרים, סליחה שכעסתי. נשב מחר בעזרת ה'".

מרים מניחה את נטילת הידיים ליד המיטה. חנה מסתכלת בבתה שאומרת
'שמע ישראל' בעל פה, בלי סידור. מסתכלת שוב על הנס שקיבלה. נזכרת
שבתה נולדה לדור הנכון.

קשר בין דורי

צפורה כהלינר

"רוצה לבוא איתי לבקר את סבתא?" אני מציעה לאחותי.

"את סבתא?? היא מתבלבלת לרגע.

"כן. בסנהדריה". מה מבלבל כאן?

קובעות יום ושעה. שתי נכדות וגעגוע עמוק.

בית החיים מקבל אותנו בשתיקתו. שמים כחולים. שביל פורח מסודר. מצבות אבנים דוממות.

"אני מתגעגעת. כל שנה יותר", משתפת את אחותי.

"ברור". היא מסבירה. מטפלת רגשית מוסמכת. ברורה במילותיה. "השנים מעמיקות את רגשותינו בגוון עמוק יותר"...

סבתא מקבלת אותנו בשתיקה כובשת. מנערת את כל הזיכרונות, הופכת אותם לאשד דמעות.

אני מתפללת ומספרת לה. סיפור שלא סיפרתי. תחושות אותן נצרת.

"ילדים", אמא קוראת מרחבי הבית. "אני מתקשרת עכשיו לסבא וסבתא. כל אחד מכם מעביר את הטלפון לבא אחריו. נברך אותם בברכת א גוט יאר"..

אנחנו נעמדים בשורה עורפית. המקום שלי בתור סמוך וקרוב לתחילתו. מתחשק לי לברוח מחובה שנתית זו. כבר איחלנו איחולים לפני השנה

החדשה. בשביל מה צריך לעשות זאת פעמיים בחודש? סבתא מבוגרת ומשתעלת נורא. אני לא כל כך מבינה את ברכותיה בשפת האידיש. איך אמא לא מבינה שזו הצגה??

כולם נזעקים ממקומותיהם, נעמדים ביראת כבוד. אווירת ערב יום כיפור נוגעת בכולנו. עיניה של אמא אדומות מהתרגשות. "והנה הילדים, אמא..." היא אומרת בקול. "רוצים להתברך ממכם...". אחותי ניגשת בקלילות, מברכת לאט וברור. חיוך על פניה. מה הבעיה? היא שואלת אותי בלי מילים. הלב שלי ממשיך לדפוק בעוצמה. מרעיש כמו אזעקה מנסרת ועולה. סבא וסבתא מברכים אותי בחום, משפיעים עלי שפע ברכות, מרגיעים את בהלתי - עד השנה הבאה.

"יום אחד, זה נגמר", אני לוחשת מול אותיות שחורות, מספרות מי הייתה סבתא שלי.

אמא הפסיקה להעמיד אותנו בשורה. ביקשה מאיתנו לזכור. לקחת אחריות. נכדות מתקשרות לסבתא כזכות. לא כחובה. כבר לא היה צריך להבין את המשמעות של: כל זמן שהנר דולק. זה היה ברור ובהיר. התקשרתי. פעם יותר ופעם פחות. מסמנת לעצמי וי, דוהרת הלאה. לא יודעת איך יום יבוא, וכל רצוני יהיה עוד שיחה אחת ממך, סבתא...

"סבא וסבתא שלי באים אלינו היום מתל-אביב", אני מספרת לחברה שלי. "עשירה!!" היא פוסקת. לא מסתירה את קנאתה. "לנו אין בכלל סבא וסבתא..."

אמא מתכוננת במרץ. מזמזמת שיר שמח במטבח. פורשת מפה חגיגית, עורכת בכלים נאים.

ה' באייר. יום חופש שהופך להזדמנות שנתית. חגיגית.

אנחנו מתכנסים במטבח. מרעישים. מקלפים עטיפות ממתנות ארוזות. טועמים ממעשה ידיה של אמא. נצבטים מסבתא, ננזפים קצת מסבא.

משתוללים. הולכים לישון מאוחר. המבוגרים ממשיכים לשבת ליד השולחן. משוחחים. איש לא גוער בנו.

איזה לילה יפה.

אלף שנים אחרי, מעיר אותי צלצול טלפון, בבוקר ד' באייר תשס"ז.
- "אני מצטער לבשר", בוקע קולו של אבא. "סבתא מרים נפטרה הבוקר.
ברוך דיין האמת".

"א.. הערתי אותך??" כל הפליאה בקולו. "א.. אנחנו תכף ומיד נוסעים..."
אני. מצטער. לבשר.

חוזרת על דבריו של אבא הלומה. מנסה לתרגם את דבריו.
איך הצלחתי לישון בבוקר כזה?? בוקר בו סבתא נפטרה -
עכשיו, שוב אנחנו יחד בבוקר של ד' באייר. אמא כבר לא כאן כדי לבקש
מאיתנו לבוא ולבקר. ואף צלצול טלפון לא מעיר אותי מאבא. התאריך חרוט
על לוח ליבנו. הצורך לבוא ולהיות, להרגיש שוב, מביא אותנו לכאן סבתא,
ודווקא ביום הזה...

**"כיף לסבא וסבתא". אני חושבת בקול לאוזני אמא. "הם לא היו צריכים
לנקות את הבית לפסח. ועכשיו הם נמצאים בבית מלון".**

**"אם סבתא הייתה בקו הבריאות, גם הם היו חוגגים בבית את פסח. זה
לא כל כך נוח להיות בבית מלון", מסבירה לי אמא.**

אנחנו נוסעים לנתניה לביקור חג. ריח בית מלון מדגדג באפי. ההסברים
של אמא לא מתיישבים על ליבי. חג בלי לנקות. ולקינוח - בית מלון.
פשוט נפלא!!

י"ד ניסן בצהריים. פותחת דלת לילדים גדולים שלי. פרצופים שובבים צוחקים מאחוריהם. מזוודה גדולה מתגלגלת פנימה. הבית בוהק מניקיון. עוד מעט יכתימו כפות ידים זעירות את החלונות הגדולים המצוחצחים. "כמה נקי כאן", מתעלפת אמא שלהם בעייפות. "ואיזה ריח, אמא!! מרגיש כמו בית מלון".

"אם סבתא הייתה בקו הבריאות, גם הם היו חוגגים בבית את פסח. זה לא כל כך נוח להיות בבית מלון", אני שומעת את קולה של אמא שלי. שוכחת לסגור את דלת הבית -

... "תשמעי בקול אמא, מיידלע. ותעזרי לה". שיעול קוטע את השיחה שלנו. אני מספיקה לברך 'רפואה שלמה'. מנתקת.

"בושות!!" אני מסבירה לעצמי. אמא כנראה סיפרה לה על הילדה שלא עוזרת מספיק... אבל סבתא מבקשת כל כך בעדינות. מתחמקת משאלותיי מדוע בחרה דווקא לי לומר את הדברים. אין לי אלא להסיק מסקנות לבדי.

"אני לא יכול!!" מתלונן לאוזניי ילדון צעיר. "אני עייף מאוד!! איך לי כוח לעזור עכשיו לאמא!!"

ליל שבת. אמא של הילד קוראת לו מחדרה. אני על הספה, עדה לדו שיח. מה התפקיד שלי עכשיו, סבתא? אני 'שואלת' אותה. לגעור בנכד? לעזור לבתי בחינוך בנה?

... "תשמעי בקול אמא, מיידלע. ותעזרי לה".

"בוא חמוד", אני מחבקת אותו. "לך תשמע בקול אמא. מבטיחה לעזור לך... ויש גם הפתעה", אני קורצת לו.

הוא קם והולך ללא אומר ודברים. משאיר אותי לאסוף תובנות משנים עברו. להוות דוגמא. לרצות להמשיך ולהיות מקור כוח ונחמה. לתרגם הלאה.

הרוח מנענעת את ראשי העצים, מרעידה שלהבת נר. דמות מתנדנדת מרחוק בתפילה. בכי מרעיד נשמע עד לכאן.

"סבתא", אני ממשיכה לדבר, "זוכרת את המכתבים?"

"משעמם!!" רקעתי ברגלי. נואשת מחופש גדול.

"אולי תכתבי מכתב לסבתא?" מציעה אמא. "היא מאוד תשמח!"

מכתב? אני מעקמת את הרעיון משם לכאן. בוחנת אותו מחדש. נכנסת לחדר. מתיישבת ליד השולחן. נוטלת גיליון ניר ומתחילה לכתוב. טיוטה ומכתב. צובעת. מקשטת בטושים. שוכחת להשתעמם. עסוקה.

רק לדוור נוספה עבודה - -

אחר כך הגיעו תשובות מסבתא. ציורים שובבים ומילים נוסכות כוח. הדוור היה משועשע. "סבתא ונכדה מתכתבות?" שאל בפליאה.

עמוק בתוך מגירתי מקופלים דפים מצהיבים, מריחים לי את תל-אביב של פעם. מעטפות מצוירות, קרועות בקצותיהן. "לנכדה הכי חכמה שלי", מתעגלות המילים של סבתא, משאירות אותי בפליאה עצומה. אבל איך הדוור ידע שזו אני, אם סבתא לא רשמה על המעטפה את שמי וכתובתי?!

"אנחנו כותבים לך מכתבים", צועקים קולות מעבר לטלפון. "כשנבוא אלייך - נביא אותם".

הם באים ואני קורעת בזהירות שולי מעטפה.

"לספתא איכרה!!" אני קוראת בקול, נוגעת באותיות הרוקדות מולי. מוציאה בזהירות דפים מצוירים, פורשת אותם על השולחן. נוגעת בהווה. מריחה עבר. כל שנה בערב פסח, אני שולה אוצרות זהב מכספת הזיכרונות. דרישות שלום מדמות שאהבתי. מלטפת את האותיות. קוראת. נושמת עמוק. אוספת כוח.

חוזרת להיות ילדה. נכדה. במשנהו - סבתא.

וטוב לי כל כך.

בשנים הבאות סבתא מבוגרת וחולה. יושבות שתינו על הספה בסלון הבני ברקי. החלונות אטומים. מבודדים משאון העיר וסאונה.

-“באתי לבקר”, אני מלטפת את ידה הגרומה והמקומטת.

-“כמה יפה מצידך”, היא משבחת אותי.

פתאום אני רוצה לעצור את הזמן ממהלכו. להמשיך לשבת על הספה. להקשיב לעוד סיפור, לבקש עצה. לשאוב כוח. אבל סבתא מתעייפת מהר. משתעלת ללא הפסקה. אני מוכרחה להבין. להניח לה.

שעון האורלוגין נע לאיטו. מיתר נמתח בליבי, מרעיד את חדריו.

“מהרי”, הוא מצווה עלי. “היום קצר!! המלאכה מרובה ובעל הבית דוחק”.

על השיש דולק נר נשמה. צללית מרקדת על התקרה.

-“למה הדלקת נר?” שואל נכדי בן השבע.

אני משתהה בתשובתי, בוחרת מה להשיב לו.

-“זה בשביל סבתא”, אני אומרת לבסוף. “נר ה' נשמת אדם”.

-“מה?” הוא שואל בחוסר הבנה.

“תסבירי לו בשפתו”, ‘מציעה’ סבתא שלי. “איך נשמה משולה לאור אלוקי”.

וככה ליד השיש, אני מתכופפת לילד, מסברת את אוזנו על נשמות, חיבור,

שייכות וקשר רב דורי...

“הייתי רוצה לשמוע עוד פעם אחת סיפורי סבתא”, אומרת אחותי בין פרק

תהילים למשנהו.

מסכימה איתה.

לפחות עוד פעם אחת -

סבתא הייתה כמו ספר פתוח. כל פרק בחייה מחייב יותר מקודמו. כבת למשפחה מיוחסת חיה את העבר, לא נותנת לו להישמט. תמיד מרגישה מחויבת. מחוברת. מטעימה בחן.

"ישבנו בליל הסדר, בלילה הקדוש, בבית סבא הגאון רבי משה בצלאל הי"ד, אחיו של ראש גולת ישראל - בעל האמרי אמת זצ"ל", סיפרה.

"יראת הרוממות ליוותה את כל היושבים שם. ואני, ילדה קטנה, שובבה ונועזת, התגנבתי בהיחבא, נוטלת את האפיקומן.

"גנבת מסבא את האפיקומן?" נשאלתי בתדהמה.

"מסבא?? ומה עם 'לא תגנוב'?"

לא נותרה לי ברירה. כל עוד רוחי בי רצתי להשיב את הגזלה. מעולם לא ההין איש לגנוב את האפיקומן. רק אני לא הבנתי איך הפכתי פתיה ושוטה כל כך...

כל השנים הדהדו באוזניי המילים: 'ומה עם לא תגנוב?' ממשיכות לחייב בזהירות מופלגת. דורשות לחיות טפח מעל" -

"את יודעת", אני משתפת את אחותי. "בכל ליל הסדר כשמגיעים לאפיקומן, אני שבה ומספרת את הסיפור עליו גדלנו. כולם מהנהנים מולי, מחייכים בסלחנות. זוכרים את הסוף בעל פה. אבל אני מתעקשת לספר. דווקא בלילה הזה. ודווקא לאוזני הילדים.

"לפעמים רציתי סבתא כמו גילה חברתי", אני מתוודה באוזני אחותי בקול. "צעירה וניידת. יכולה לצאת למשל, למסע קניות".

"אבל לא הייתה לך"... היא ממשיכה את דברי.

"נכון. לקח לי זמן רב יותר להבין אלו אוצרות נמצאים מאחורי התנור שלנו. כמה אפשר להתחמם מחומם. מאורם" - אני מסיימת.

מרימות עיניים למצבתה של סבתא. שוב קוראות את המילים החרוטות.
מתעטפות בדממה הסמיכה. אווזות בזכרונות.

"יש זמנים בהם אני יכולה להריח את ריח הבית בתל-אביב. להרגיש איך
נשאיתי לעמוד שם באמצע המסדרון". אני מגלה לאחותי בנוסטלגיה.

"מתי למשל?" היא סקרנית לדעת

ליל שבת קודש אחרי הסעודה. אני נכנסת לחדר הילדים. מאחלת לנכדים
השובבים שלי, ברכת 'ליל מנוחה ושבת שלום'.

הם צוחקים מתחת לשמיכה, מתחבאים בשובבות. מרטיבים את בית ילדות
הוריהם בצחוק פעמונים מחודש.

עומדת על סף החדר, נושקת למזוזה. רואה אותי אי שם, בבית ישן וטוב,
נוהגת כמנהגם, אבל הפעם אני הסבתא. הצחוק גדול ממני, מזעיק הורים
צעירים לחדר.

"מי עדיין לא ישן כאן?" הם שואלים בחומרה. מציצים עליהם ועלי, לא
מבינים מה מצחק בכלל.

בשקט אני נסוגה מחדרם, צוחקת אהבה וחיבור. מרגישה בוודאות איך
מתחת לשמיכה בבית סבא וסבתא נצרכים זיכרונות, נספגים לשנים.

"נחזור?" שואלת אחותי כששמש מכה על ראשינו.

אני מתקשה לעזוב וללכת. מוכרחה להיפרד.

"נוחי בשלום על משכבך", אני מבקשת. "היי לנו מליצת יושר".

הולכות בשביל המוכר. פוסעות על עקבות ישנים. מתכופפות להרים
פיסות עבר מלאות ניחוחות.

"יש שיר ישן", אני מזכירה לאחותי. "באידיש הוא מתנגן טוב יותר. סבתא
הייתה שרה לנו אותו".

אחרי עמל אנחנו מנערות ממנו אבק דרכים, חורקות שיניים,
מצליחות לתרגם את תוכנו משפה לשפה. ילדות גדולות. סבתות
לגדוד, שרות שיר ילדות:

חתונה במשפחה
כולם מצטרפים לתמונה
חתן וכלה יושבים ראשונה
לצידם סב, גם סבתא.
ילדים יושבים על רצפה,
מחייכים בפה חסר שיניים למצלמה.
ובשורה השלישית
עלו דרגה
ילדים שהפכו לאבא ואמא.
"מחותנים". כך כתוב היה בהזמנה.

השנים חולפות
התמונה משתנה
סבא וסבתא
כבר נסעו הלאה...
חתן וכלה ממשיכים לחייך למצלמה,
ילדים אחרים נרדמים למרגלותיהם בתמונה.
הביטו וראו, מי הסב והסבתא בתמונה?
מי ממשיך להעביר תורה מסורה
מקשר בין חוליה לחוליה!?

אנחנו.

אהה.

המחותנים מהתמונה הישנה -

השיר ממשיך אבל אנחנו חייבות לעצור. מנגבות דמעות חצופות, אוחזות ברגע. לא נותנות לו להעלים ככה סתם.

רגע נשגב בו זכינו לשאת בתואר הסבתאות.

רגע מחייב ומכבד כאחד.

נטוע בדור הווה, ממשיך להישען על העבר.

הרגע הזה בו מפנים לך מקום כסבתא. נושאים אלייך עיניים.

ושם במשבצת הזהב הזו, עם תואר חדש ומציאות אמיתית, את מבינה בהבנה בהירה ומוארת, מי את, וכמה גדול תפקידך.

כבר לא מסתובבת לאחור, לחפש את סבתא. באצבעות רועדות מהתרגשות והודיה את שוזרת חוליות נוספות בשרשרת. קושרת אותן בעדנה לצוואר כלה בלבן. בעיניים מלאות דמעות את מחייכת ממקומך למצלמה, ממשיכה לבקש "על אבותינו ועלינו, על בנינו ועל דורותינו, ועל כל דורות זרע ישראל עבדיך"...

אמא

אכזביו איתן

מילה שמחממת את הלב, שממלאה אותו שמחה,
כמיהה, ציפייה.

המילה הראשונה אחרי 'אבא' באנשי הקשר
שלי. מילה עם כל כך הרבה משמעות, נָאֵן.
כל כך קל לחייג את המספר, להקשיב לצליל
החיוג, לצפות לתשובה. לצפות שתעני לי, אמא.
לגלות שאת לא עונה ולהשתעשע במחשבה
שאולי את לא יכולה, אולי בדיוק את עסוקה
ותיכף ממש תחזרי אלי.

להעמיד פנים שלא עברו רק כמה חודשים
בודדים מאז. כאילו זה עוד יום רגיל באמצע החיים בו אני מתקשרת אלייך
לשמוע מה נשמע, לפטפט על דא ועל הא, לשתף בשגרת החיים.

האצבע משתוקקת ללחוץ על כפתור החיוג. אבל השכל מורה לה שלא.
לא להתקשר. לא לגלות שאין תשובה. לדעת שאין לי מה להעמיד פנים. רק
לדמיין שאני מחייגת ואת עונה. לדמיין את השיחה. זה מה שנשאר.

אז אני לא מחייגת.

וגם לא מוחקת אותך מזיכרון הטלפון.

הזיכרון שבטלפון.

זיכרון.

רק זיכרון.

והאמת? לא שהשיחות שלנו היו עמוקות במיוחד. סתם שיחות רגילות, של אמא ובת; שיחות שהיו ללא תוכן לפעמים. כי לא תמיד היה על מה לדבר, מה לשתף.

והיום אני מתבוננת וחושבת שאולי, רק אולי, לא היו אלה שיחות רגילות. היו אלו שיחות שְׁרָצוּ.

שביקשו. שיחות שבעיקר קיוו. קיוו ליום ההוא בו תִּמְלֵא הָאָרֶץ יְדָעָה. כְּמִים לֵים מְכַסִּים. יום בו אוכל לספר לך הכל, אמא. לשתף באמת. בלי לשמוע ביקורת, בלי לחשוש שלא אוֹבֵן כראוי. אמא.

את אצלי עמוק בפנים. היעלמותך מעל פני האדמה משאירה את נפשי מרוקנת. מחפשת. מנסה להתמלא. וְאֵין.

אמא, את נמצאת בתוכי. עמוק. נמצאת וחיה ואולי אפילו - בועטת. את פה על ידי, נושמת בקול. זוה ומביעה את דעתך ונוכחת בכל עוצמתך. דרכי.

אמא, את נמצאת בילדיי. בעיניים, במבט, בְּפָנִים, בתגובות. כפי שאת עצמך היית החיים של אמך ושל סבתך.

עד תחילת כל הדורות.

ממך נוצרתי, ודרכך יצרתי המשכיות.

וכעת, דרכי כמו חסרה. חסרה אותך.

אמא.

נותרתי משוטטת בשבילי החיים, מחפשת אותך, אמא. רואה אותך בכל מקום ובכל דבר, בכל מילה ובכל נשימה. וממשיכה ומחפשת.

את מְעַבֵּר לשיחות, עמוקות או רדודות ככל שיהיו.

מְעַבֵּר למעשים ולדאגה, לתמיכה ולגדילה.

גידלת וטיפחת, השקעת ונתת. ומה נשאר לְסוּף? האם מילים שמרוממות את פועלך? או שמא זיכרונות מצערים על כעסים וביקורות? האם עצות נבונות, או שמא חלילה טעויות שהשאירו חותם, ועד היום?

את אמא, את האדמה.

האדמה והמים מהם אני שותה וגדלה.

גם כשהאדמה כבר יבשה.

גם כשכל מה שנשאר זו מצבה

על אדמה.

אבל על גבי אותה אדמה, זאת היבשה, ישנה שכבה נוספת של אדמה ומעליה עוד שכבה ועוד.

ולמרות צחיחותה - יש פריחה ויש שגשוג. יש עליה ואפילו ריחוף.
אותה אדמה שנראית כל כך לא מועילה - היא, היא הנותנת כוח ועוצמה.
היא זאת שמגדילה ומעלה, תומכת ויוצרת ובונה.
אמא.

גם כשאינך - את ישנך. גם אם טעית ולא תמכת בכל כוחך, כוחך נוכח ומוביל.

כי את לא רק בתוכי, את גם המצמיחה אותי. הצמחת אתמול וממשיכה להצמיח גם היום.

את מצמיחה אותי ואת ילדיי ואת תצמיחי גם את נכדיי. העוצמה שבך חיה ונוכחת, כאן ועכשיו, נמסכת בתוכי ומתעצמת בי וממשיכה את דרכה הלאה.
עד סוף כל הדורות.

גם כשאינך - הינך.

וזה תחיית המתים העוצמתית ביותר, עוד לפני ביאת המשיח ולפני כיסוי הדעה.

ואת העוצמה הזאת, את החיות הזאת, לא ייקח ממך אדם.
נשמתך, אמא, בוערת בתוכי ותמשיך לבעור עד אין קץ.
תודה, אמא, על היותך.

חוזרת

יעל בויקעי

אני נכנסת ליחידה הפצפונת שלי. ריח של מרכז כביסה ואוכל מבושל מכה באפי, מזכיר לי את מה שאני רוצה לשכוח.

למה אמא מתעקשת להגיע אלי ולבשל, לכבס את הבגדים שלי? לא מספיק מה שאני מעוללת לה?

פתק מונח על השיש. אותיות עגולות מספרות לי שהדלת תמיד פתוחה בשבילי, גם באמצע הלילה. שאוהבים אותי כל כך, שמתגעגעים.

אני מקמטת את הפתק. משליכה לפח. מוציאה אותו אחרי רגע, קוראת שוב. חוקקת כל מילה על הלב הקרוע שלי.

אני מגיעה לעבודה. בבית החולים מעייני הישועה. אלפי פעמים שאלתי את עצמי למה בחרתי לעבוד דווקא כאן, בעיר הולדתי.

אישה חרדית נכנסת, אני מסמנת לה שאפשר לגשת אלי. היא ניגשת. מביטה בי במבט הלום ולסת שמוטה. מזהה בקלות מי אני. אני מתקתקת במחשב, מנסה להתעלם מהמבט שלה. למה דווקא היא היתה צריכה להגיע לכאן. מורה מהסמינר. נו באמת, איזו השגחה פרטית הזויה. ומוזר שאני עדיין חושבת כמו פעם.

"התור שלך לד"ר תמיר", אני מחזירה אותה לתור ולרופא שלשמו היא הגיעה הנה. "תפני ימינה ושוב ימינה, חדר מאתיים". אני מקבלת את הבא בתור, נותנת שירות, מדפיסה מסמכים, מתייקת. עושה תפקידי נאמנה.

בסוף יום, כשאני עייפה כולי, יורדת במעלית עם כמה סטאז'ריות חרדיות לסייעוד. אחת מהן פולטת בקול גבוה מדי: "הי, נכון שהיא דומה קופי למורה אלישבע בראון?" אני נאלמת דום, אש צובעת את לחיי, שורפת אותן כמעט. אני יוצאת מהמעלית, רצה להחלים כרטיס. חושבת שאולי זו היתה מחמאה.

אני. דומה. למורה. אלישבע.

אני דומה לאמא שלי.

אני הולכת לישון אחרי יום עמוס. עמוס בעבודה, באוכל שאמא שוב בישלה לי, בשאלות נוקבות ומכרסמות כמו: האם באמת אוהבים אותי, ואיך אני עדיין ממשיכה להציג בהצגה ההזויה הזו? ילדה שרוצה לחזור ולא מסוגלת. מפחדת.

האם זה היה שווה את זה? שאלה שמנקרת בתוכי המון זמן עולה מולי. מאשימה. היה שווה כל המסע שעברתי? המעבר בין שני עולמות? הטלטלה שאני גורמת לעצמי כל פעם מחדש? למה אני ממשיכה לשחק?? אני נרדמת עם השאלה הזו ומתעוררת לבוקר חדש.

ועדיין, הלב שלי שואל שוב, פועם בעוצמה, מוכיח לי שהוא ממשיך להרגיש. למרות החומות שבניתי סביבי.

איך הכל התחיל בעצם?

זה היה בכיתה י"ב. בחינות לסמינר הלחיצו מדי. דרישות שחנקו אותי. מורות שהביטו בי בהערצה. ציפו שאהיה הבת של. הבת של המורה אלישבע בראון, המחנכת הדגולה.

יצאתי עם הדסה לחצר הסמינר. דיברנו, פטפטנו, צחקנו כמו שתי נערות בכיתה י"ב. דיברנו על החלום שלי, להיות בסמינר הנחשק, ללמוד גרפיקה, חלום חי.

צלצול. אנחנו נכנסות לכיתה. המורה מחכה לנו שם, נועצת בי מבט קשה וקר. מקפידה לי את הלב.

"מה זה, רותי?" היא מוציאה קופסה מפלילה, עם ריח של טבק חריף. אני רוצה להקיא.

"את --- את חושבת שזה שלי?" אני מחוירה, שואלת בגמגום לא צפוי.
"אני שואלת שאלות. זה היה לך בתיק". לא היתה לי תשובה לענות, כי זה לא שלי ואני לא יודעת למי זה שייך.

למחרת נשארתי בבית. מכתב מרשיע מושלך על השולחן. אני כועסת, רותחת. ואין לי מושג על מי ועל מה.

מאותו יום שחור, חיפשתי את עצמי, את האמת. לא מצאתי. רק בור שהולך וגדל, ואני טובעת בתוכו.

אני יוצאת להפסקה קצרה. מכינה לי קפה שחור חזק, שתיים סוכר.
"ד"ר תמיר ביקש כוס קפה, יש מצב שאת מכינה לו?" גליה האחות מבקשת ממני.

"אני... אני לא מכינה קפה לרופאים". אני אומרת בקול, מופתעת מעצמי.
עדיין שומרת על סייגים, למרות שברחתי מכל גדר אפשרית.
"את??" גליה מסתכלת עלי כאילו לראשונה.

"כן, מה לא ברור בדיוק?" אני הולכת עם הקפה שלי, מגלה מולי את אמא.
קצת מודאגת, עם עיניים אדומות שהיא מנסה להסתיר בחיוך גדול.
"מה קרה?" אני מניחה את הקפה בצד, מושיבה אותה על כסא. מוזגת כוס מים קרים.

“אבא צריך תור לד”ר תמיר. תוכלי לקבוע לנו תור מהיר?
זה דחוף”. אמא מתאפקת לא לבכות, אני רואה את זה. היא
מכווצת חזק את השפתיים שלה.

“בוודאי, אני אקבע תור דחוף. הכל אני אעשה בשבילכם, הכל”. אני ניגשת
למחשב בלב הולם, פותחת יומן. התור הקרוב בעוד חודשיים. אין מצב שאני
מוותרת. מתקשרת לשולמית - מקדימה תורים אוניברסלית.

יש תור. למחר. ברוך השם!

אמא נושמת, מחבקת אותי. אני מלווה אותה החוצה, שואלת מה קרה
לאבא. שומעת סיפור על חשד למשהו, אולי, לא בטוח בכלל וצריך לבדוק. רק
השתדלות.

“תבואי אלינו אחרי העבודה, אנחנו מחכים לך”. אמא אומרת, אני לא
מבטיחה. רק מהנהנת נמרצות מול הדמעות של אמא.

בסיום יום העבודה אני יוצאת מבית החולים. כמו מכושפת, פונה לרחוב
אשל אברהם, חוצה אותו במהירות, חוצה את הכביש בכהנמן, ממשיכה לצעוד
על רחוב עזרא. מגיעה לבניין שלושים וארבע. משפחת בראון. אותיות מזהב
מקבלות אותי. אני נוקשת בדלת ומישהו פותח מבפנים. לא מסובב מפתח.

“רותי? אני רואה טוב? מה שלומך ילדה שלי?” אבא מתרגש ומכניס אותי
פנימה. קורא לאמא שמתנפלת עלי בחיבוק.

אמא נכנסת למטבח, קוראת לנו. חותכת לי פרוסות עוגה ומרתיחה מים,
מכינה קפה שחור, רותח.

אני שותקת, לא מסוגלת לדבר. כמה זמן לא הייתי פה? אולי שנה וחצי,
קצת יותר. אבא מסתכל עלי ומנגב דמעות. ואני - במקום לחייך אליו, מצטרפת
לדמעות שלו. לא יודעת אפילו למה. כנראה בכי באמת מדבק.

“איך אתם עדיין אוהבים אותי, אחרי כל הצער שאני עושה לכם? ואתם
עוד משלמים לי שכר דירה. למה אתם טובים אלי?” אני מתייפחת. “איך את
מסוגלת לבוא אלי, לכבס את הבגדים שלי, לבשל לי, איך לא הרמתם ידיים

ממני?" אני מנגבת את העיניים בטישו מפורר. שופכת שאלות על אהבה ללא תנאי. מרימה את הראש, רק כדי לגלות שגם הם בוכים ביחד איתי.

"רותי, אם השם אוהב אותך בכל מצב ומתגעגע אלייך מאוד, מי אנחנו שנתייאש ממך? גם אנחנו..." אבא רועד מבכי. "אוהבים אותך ומתגעגעים אלייך מאוד".

הבכי שוכך לאט לאט. אמא מכינה לי קפה שחור חדש במקום זה שהתקרר. מגישה לי אחר כך שניצל ואורז עם אפונה. מסבירה לי בנועם שכל עוד הנר דולק, אפשר עוד לתקן, והעיקר שהלב שלי רוצה. מזכירה לי שיעורי השקפה חקוקים בדם.

אני נכנסת לעבודה, מתקפת כרטיס.

"רותי???" צרחה מקפיאה את דמי. אני מסתובבת אחורה כדי לגלות את גליה, האחות במרפאה.

"הכל בסדר איתך?" היא שואלת, מסתכלת עלי כמו על תלמידה נזופה.

"מה קרה?" אנחנו מתקדמות למעלית.

"את... את לובשת חצאית". היא אומרת את זה הכי ישיר שאפשר.

"נו, אז מה?" לא ידעתי שהיא עד כדי כך אנטי.

"לא, פשוט..." היא זזה באי נוחות. "בעצם, כל הכבוד לך, אני מצדיעה לך, בטח ההורים שלך גאים בך". אנחנו יוצאות מהמעלית והיא נעלמת באחד המסדרונות.

אני מתיישבת על הכסא, מדליקה מחשב. מקבלת אנשים.

ברבע לעשר אבא ואמא מגיעים. דוחפים לדלפק שני שוקולדים - אחד לי ואחד לשולמית. אמא מחבקת אותי והם נכנסים לד"ר תמיר. יוצאים אחרי עשרים דקות שבהן אני כוססת ציפורניים, לוחשת תהילים בלב.

"הרופא אמר שצריך כמה בדיקות, כדי לשלול בעיה בוושט. בעזרת השם יהיה בסדר, הוא מאוד אופטימי. ברוך השם, תודה רותי. אני אגיע אלייך יותר

מאוחר, לבשל ולכבס לך, להתראות ילדה". הם הולכים. אני מתרגשת, לוחשת מזמור לתודה. הפרק שאבא הזרים לנו אותו בדם, חקק בעצמות.

מרגישה שהקבלה שקיבלתי בצניעות הרעישה עולמות.

מרגישה חנוקה מאושר.

בשעה שתיים מגיעה אישה צעירה מאוד. מתלוננת על כאבי בטן. אמרתי לה לרדת למיון, כאן זו מרפאה. היא מסתכלת עלי, קצת יותר ממבט חטוף. "רותי? אני לא מאמינה שאני רואה אותך פה". אני מסתכלת עליה, מזהה את הדסה.

"אפשר לדבר איתך בצד כמה דקות?" אני מהנהנת. נועלת עמדה, יוצאת אליה.

"את זוכרת מה היה בסמינר? שהמורה מצאה לך בתיק קופסה של..." היא נחנקת. לא יכולה להמשיך.

כעס ישן שעדיין מתערבל בתוכי, מתסיס אותי. ממלא אותי ברעל.

"באת עד לכאן כדי להזכיר לי את זה?"

"תראי, אני מחפשת אותך המון זמן. אני סובלת מכאבי בטן חזקים מאוד כבר שנתיים. אף רופא אחד לא עלה על הבעיה. לא ידעתי שאת כאן. השם סובב את זה שניפגש. אני חייבת לבקש ממך סליחה, רותי. אני הכנסתי לך את זה לתיק. אחי עבר תקופה לא קלה והכניס לי את הקופסא הזו לתיק. לא ידעתי איפה לקבור את זה, את עצמי. התיק שלך היה פתוח אז..."

"אז בחרת להרוס לי את החיים". אני חנוקה, דמעות מסמאות את עיניי. אני בוכה על שנתיים של הצגה מבחילה. הכל מסתחרר סביבי. אני לא רואה כלום. מתעוררת בחדר מיון, וארבעה רופאים מעלי.

"את בסדר, רותי, עוד מעט ישחררו אותך הביתה". אני פוקחת עיניים, זה לא הקול של אמא. זו הדסה. לחץ הדם כנראה עולה לי כי אני מאבדת שליטה בעצמי.

"אם היית יודעת כמה מיררתי את החיים של ההורים שלי, כמה הם סבלו בגללי. לא היית מעזה לעשות לי משהו נבזי כזה". אני בוכה בהיסטריה.

"את לא מיררת את חיינו, רותי". הקול של אבא נשמע מעבר לווילון. הדסה נעלמת לה ואבא נכנס. מלטף אותי במבטו.

"תמיד תהיי הבת האהובה שלנו".

אני עוזבת ברגשות מעורבים את יחידת הדיור. שבוע שעבר שרפתי בגדים במדורת ל"ג בעומר. אני חוזרת לבית שלי. לבית שבאמת אוהב אותי ותמיד השאיר עבורי דלת פתוחה.

חוזרת לכור מחצבתי, לאבא אחד ויחיד שאוהב אותי תמיד, בכל מצב.

שרשרת הדורות

נָאֵה וִיטו

השמש קפחה בחוץ, משרה אובך חם בחדר. ישבתי נשענת על הספה, גופי כבד ועייף לאחר שעות ארוכות של כתיבה מתישה. מולי היו מונחים שני דפי A4 מכוסים בכתב יד צפוף, עדות למטלות הלימודיות ששאבו ממני את שארית כוחותיי. בהיתי בערמות הכביסה המפוזרות בחדר וניסיתי למצוא בתוכי את המנוחה, כשלפתע קלטתי את הספר המונח על הכרית לצדי.

הושטתי יד ומשכתי בקצה הכריכה האחורית - "דם כחול". ידעתי מיד שיעל אחותי הניחה אותו כאן. לא הייתי צריכה הפצרות כדי להיעתר לעצמי ולפתוח בו, שוקעת בין השורות, מבקשת לברוח ולו לרגע מעולמי ומסדר יומי העמוס כל כך.

"רחל", נשמע קולה של אמי, מצטלצל בחדר ומנפץ את בועת השקט שלי. "כן, אמא", השבתי, טון קולי מסגיר את חמיצות רוחי על קטיעת הרגע.

"רחלוש היקרה", אמרה אמא, וקולה נשא את הטון המוכר ההוא, האות המבשר על בקשה העומדת לבוא. "אני צריכה שתעזרי לי. קחי את האוכל שהכנתי לסבתא כהנא, בסדר?"

העברתי רגל ימין על רגל שמאל, אצבעותיי מרפרפות בעצבנות על דפי הספר. הרגשתי את מבטה הבוחן של אמא, השותק אך כובל. פטיש חד וחזק רעם על ראשי.

ידעתי שהיא מנסה לשכנע, אך הלב שלי התקומם. האם היא לא רואה את ערימות הכביסה? את הנטל הלא שוויוני בבית?

"אמא!!" התפרצתי, מילותיי נושאות מטען של תסכול. "ערימות הכביסה כאן ימים ללא טיפול. למה תמיד אני? למה אף אחד אחר לא עוזר? יעל כל היום עם חברות, והכל דורשים רק ממני!"

דממה דקה השתררה בחדר. אמא הפנתה אליי את גבה לרגע, ואז הסתובבה, מבטה עמוק וחד. "רחל, תקשיבי לי," אמרה בשקט. "את צודקת לגבי הבית, ואין ביכולתי לעשות הכל לבד. אבל הבחירה שלי היא לפעול מתוך מידת הנתינה ולהנחיל אותה בבני ביתי. זו הדרך שלנו, ואת עדיין תחת הנהגתי." היא עצרה לרגע, עיניה חודרות לשלי. "ואת תלכי לסבתא, חד-משמעית."

האש שבערה בי לא שככה. הרגשתי שגזר הדין ניתן ללא יכולת ערעור. "כואב לי שאין פרטיות ואין מקום לטעם אישי. נכון שאתם ההורים ממש הקדשתם את עצמכם לחסד ונתינה כל החיים. אבל לי זה קשה!"

התסיסה פרצה מלבי כמו מתוך סיר לחץ: "לא זוכרת שחתמתי על חוזה משפחתי בעניין הזה! לא קיבלתי על עצמי כל הזמן רק לתת, לתת ולתת מכל הלב בכל שעות היממה. אינני כשירה לזאת! כבר לא מסוגלת להמשיך כך!"

אמא הביטה בי בכאב. היא ענתה לי במשפט שעוד ילווה אותי להמשך חיי: "קראנו לך רחל," אמרה בקול רועד, "כדי שתמשיכי את מידת הוויתור של רחל אמנו. את חלק משלשלת משפחתית, וזה היסוד שעליו בנינו את הבית הזה."

שברי זכוכית של דמעות חנקו את גרוני. סגרתי את הספר בטריקה, קמה בעל כורחי. "בסדר, אקח את השקית לסבתא" מלמלתי בלחש. לא הרגשתי זכות גדולה במעשה זה, אך אמא לחשה לי: אני רואה שהפנמת את דבריי. לקחתי ממנה את שקית האוכל ויצאתי מהבית בטריקת דלת.

הלכתי ברחוב, סחרחורת קלה תוקפת אותי, מחשבותיי סוערות. תהיתי אם אני באמת שייכת לשרשרת הזו, או שמא אני רק "בת של" שנדרשת לשלם את המחיר. נכון שהנתינה נמצאת עמוק בגנים המשפחתיים שלי, והיא כבר נעשית ממש באינסטינקט פנימי. החברות מדברות על כך שאפילו חסדים שבאים בקושי רב, מובן מאליו שבמשפחה שלנו יעשו זאת. אבל מה עם החותם האישי שלי? האם יש לי בחירה למעשיי? "אבא," לחשתי אל על, "תן

הַקִּוְצָנָה שֶׁכֶּךָ
 חַיָּה וְנוֹכַחַת, כֹּאן
 וְעִשְׂיוֹ, נִמְסַח
 כְּתוּבִי וְחַתְּמָנִי
 כִּי וְחַמְשִׁיכָה אֵן

לי סימן שאני אישיות בפני עצמה, שאוכל להרגיש זכות ולא חובה.

כשהגעתי לביתה של סבתא, נשמתי עמוק, מנגבת את שאריות הדמעות. דפקתי על הדלת בחיוך מאולץ. סבתא פתחה את הדלת בחריקה, מופתעת ושמחה לראותי. "רחלוש, איזה הפתעה!" קראה. "במה זכיתי שתבואי לביקור?"

"באתי כדי שיהיה לך כוח להמשיך להחזיק אותנו בתפילותייך", השבתי, מנסה להישמע משכנעת.

בתוך ביתה של סבתא המלא בריח עתיק כיין, בעוד סבתא מאחסנת את האוכל, פתחתי בשיחה. "סבתא, אני מרגישה בדידות. החברות שלי חושבות שהנתינה היא טבע שני שלי, אבל לי זה מרגיש כבד. איך אפשר להרגיש שזה זכות ולא עול?"

סבתא הביטה בי, ניגשה לארון הספרים ופתחה ויטרינה, מוציאה שרשרת עדינה שעליה חרוט השם 'רחל'. "כשהייתי בגילך", סיפרה, "קראה לי סבתא רבא שלי. היא ביקשה שאמשיך את שלשלת הדורות. וכאשר הבטחתי לה שאני ממשיכה את מסורת המשפחה באהבת חסד, היא העניקה לי את השרשרת הזאת במתנה. השרשרת הזו נושאת את שמה, והיום היא עוברת אליך."

"סבתא, עכשיו את פותרת משוואת חיי!" הכרזתי. "כעת אני מבינה מדוע הוריי מתאמצים מעל ומעבר שאמשיך להחזיק חזק בשרשרת החסד."
 "בעצם, החסד ממשיך מדורי דורות, ואנוכי לא ידעתי... אולי יש לך בשבילי עידוד מול תגובות הסביבה המורידות את חלקי הטוב, סבתא?"

המילים של סבתא החלו ליישר את ההדורים בלבי. "את יודעת", הבהירה לי סבתא נקודה שעדיין לא נגעתי בעומקה. "את יודעת, רחל, זכות עצומה יש לך. תכונת הנפש הזאת של הנתינה, עוברת אלייך בשרשרת היישר מאברהם

אבינו, כל כולו היה אהבת חסד. התכונות עוברות מדור לדור וזכות אבות עומדת לך".

אחזתי בשרשרת, מרגישה את כובד המשא הופך לאור. הבנתי פתאום את העומק שמאחורי הדרישות של הוריי. הניצוץ הזה, שעובר מדור לדור, הפך להיות שלי. גבי הזדקף, ואושר מילא את לבי. אני זוכה להמשיך את השרשרת.

לדורותם

אירי ססוף

כששינלזון נכנס הביתה, היה לו ריק בעיניים. רק אחרי רגע תפס שהשולחן עומד קירח מכל כיסא לרפואה. הוא חיפש בעיניו, עד שמצא אותם מוצמדים לתקרה בעזרת ג'ימי, העוזר הנאמן. "מה זה???" שאל את ליבי, שהפציעה לסלון בפרצוף מותש של סוף יום.

"אה, זה..." היא צחקה. "הכיסאות נשלחו למעלה בעוון סיוע לטרור. ג'ימי המלאך בא להלשין שנתי ויונה מטפסים על הכיסאות ומפרקים את לוח הבקרה הראשי. וגם העלה את כלי הטרור למעלה, כמובן."

שינלזון צחק. אחרי ארבע בנות, צצו בביתם המתורבת שני בנים שעשו להם בית ספר חדש. דמיין אותם רצים בשבילי היישוב החדש שיקום, משחקים בחולות מדבר יהודה במקום לפרק מסכים אומללים.

"את יודעת שב'לדורותם' תצטרכי להיפרד מג'ימי המלאך", השחיל בזהירות.

"ממהההה???" נחרדה ליבי. "יוסף!!! באמת?!"

"כן. אם אנחנו רוצים לחזור לחיות כמו בתש"פ, אז אין ג'ימי."

"ד' ישמור עליי", מלמלה ליבי לעצמה.

"הוא ישמור, זה בטוח", חייך יוסף. "ואל תשכחי שב'לדורותם' גם אין כל כך הרבה מכשירים לפרק. ותהיה שם גינה מכנית, כמו שהייתה כשהיית ילדה. וגמרנו עם הקנסות של בקרי הגינות: 'ילד בהשגחתכם השחית מערכת של מתקן דיגיטלי'."

עוד לא שילמת את החוב האחרון, התאפקה ליבי מלומר. יודעת על הבייבי שכובש את בעלה בשבועות האחרונים, רואה את הגאווה בעיניו. החלום ההזוי שהזה, קם למציאות, שנהיית אמיתית - באופן לא הגיוני.

זו היתה סתם חתונה משפחתית שיוסף הגיע אליה במצב רוח קודר. הגדרות הלוח של ג'ימי אותחלו, לא נגלה על ידי מי, וג'ימי עשה שטויות לרוב. ליבי היתה עצבנית וקצרה, והמעצבן מכל - שלוה סיפרה לו באותו יום שכל השיעורים לימדה אותה רק העוזרת הדיגיטלית של המורה, כי המורה הייתה חולה. יופי, דור של רובוטים יעשו לו פה.

"למה אנחנו צריכים לחיות בכזה עולם משוגע", התלונן בחופשיות באזני לייזר אחיו האמריקאי, האחרון שיסכים איתו. "להיות מכורים לרובוטים, ולגדל ילדים שיונקים מסכים ומנותקים מהדורות הנורמליים שהיו".

"מה לעשות", חייך לייזר בשלווה. "הילדים שלך נולדו לתת"ט, ואתה לא יכול להפוך אותם לציפורים מוזרות בנוף".

"אם הייתי יכול, הייתי בונה יישוב נורמלי, של אנשים נורמליים, שיקימו דור נורמלי", סינן יוסף לרובוט המלצר שהמתין בסבלנות.

"לא זוהתה הבחירה. הבחירה הזמינה: שניצל, טורטיה ורבע עוף", עדכן הגולם בקולו האדיב.

"תבנה כזה יישוב..." חייך לייזר את חיוכו המעצבן, מודע היטב לדלפוניותו של יוסף. וכך נחתמה השיחה הנלבבת, ויושבי השולחן עברו לנושא אחר.

אלא ששבע שעות לאחר מכן, כשלייזר כבר הספיק לחזור לאוק סטריט שבניו ג'רסי, הוא התקשר לאחיו הפצפון, צוהל.

"מי נפטר!!" שאל יוסף, מבועת. "ארבע בבוקר עכשיו!!"

"כולם חיים", היה לייזר מבסוט. "גם המזל שלך ער היום. מימלזון, הגביר השמנמן שמחבב את אח שלך, שמע ממני על ההזיות של אחי הקטן. והתלהב. הוא רוצה לממן את הפרויקט הזה ולתת לו לצאת לדרך".

וככה יצא יוסף לדרך, עם שלהבות בעיניים וחלום באישונים.
ישוב קצת מבודד, שבחר בדרך אחרת, מחוברת לדורות שהיו. במדבר יהודה,
בין החולות, יגדלו הילדים שלו. מחוברים לערכים ולא רק למסכים.

על המסך שבחדר היו מיליון טיוטות חלקיות כשליבי התקשרה. "נו, איך
הולך?" היא שאלה בקול קצת מתוח. יוסף תהה אם זה הפחד מגזרות חדשות
שימיט על ראשה תקנון היישוב, או שזה סתם, כרגיל, הביצועים של נתי ויונה
שמשתפרים כל יום מחדש.

"הולך... לאט", הוא מלמל, ורק ליבי זיהתה את הצרימה בקולו.

"מה, הסתבך?" שאלה אשת הרנטגן שלו שלא מפספסת מאומה.

"זה לא פשוט למצוא נוסחה לדבר כזה", הוא ברח לדיפלומטיה. "שלכטר
ואני מנסים להגיע לאיזון הכי... נכון שיש".

"והוא אומר כל דבר בשם השווער שלו, והוא אומר כל דבר בקול גדול, כי
הוא הצליח לשכנע את הרב גלבר השווער שליט"א להיות רב היישוב, וגם כי
הוא ג'ינג'י?"

שינלזון החליק מבט לשלכטר. שד' ישמור אם הוא ישמע. אבל שלכטר,
שאכן היה ג'ינג'י עד מאד, היה עסוק בשיחה סוערת עם זייצ'יק העסקן, שגם
הוא נרתם להצלחת היוזמה המיוחדת. היוזמה שלו. של יוסף!

אבל מי זוכר.

טוב, אפשר לסמוך על ליבי שתשים לב לדקויות האלו, אבל באמת של
הדברים - זה לא משנה. הוא ידאג לילדיו לחיים טובים יותר. וגם אם הקרדיט
לא יהיה שלו - הדורות שהוא יקים ב"לדורותם" - דווקא כן.

לתוך החדר הסוער נכנסה שיחה נוספת. יוסף עובר מיד למימלזון, שנשמע
גאה ביישוב שמתרקם לפחות כמו יוסף עצמו.

מימלזון מספר שהוא כבר בתהליך רכישה של רובוטי בנייה, והוא ישלח לארץ את חתנו, שישמח לגור באזור כפרי ושלו יותר, עם בניה רוויה פחות. יש לבת שלו כבר עשר חברות שמתעניינות! במגורים! בפרויקט החדש...

יוסף מצמץ בעיניו במצוקה לעבר שלכטר וזייצ'יק וניסה למצוא מילים שיגשרו בין החדר והתקנון לבין מימלזון היקר. "החבורה הזו... תרצה לגור בקהילה... עם תקנון של שנת תש"פ, בלי עזרה דיגיטלית, כאילו, שואב שוטף כן, אבל באופן כללי - בצורה מיושנת... לחזור, נגיד, בעצם, כאילו, לתש"פ?"

מימלזון משתאה מאד. אבל לאחר רגע הוא מצטחק ומרגיע את יוסף שינלזון הנבוכ: "טוב, לא צריך ללכת רחוק. יישוב יותר שקט, ארבע קומות במקום שלוש, בלי מכשירים דיגיטליים בגינות, זה מספיק. לא צריך להיסחף, אחרי הכל אנחנו כמעט באלפיים ארבעים, רייט?"

וזהו. שינלזון דגן לא זוכר איך בדיוק סיים את השיחה. איך העביר את הפלונטר לשלכטר הג'ינג', שישתדר איתו, בבקשה, ושייתן לרב גלבר לדבר עם מימלזון ולסגור את הסיפור בלי שיפגע. הפרטים הקטנים האלו לא באמת שינו את העובדה שהחלום שלו, חי ויפה ומציאותי, פשוט גווע אל תוך עצמו בקול דממה דקה. לא יקום פה יישוב, וגם אם כן, הוא יהיה יישוב של תשצ"ט. אז מה כבר עשינו. והדורות שלו. מה יהיה עליהם?

נכנס הביתה, מצב רוחו נגרר אחריו על הקרקע. ילדה חביבה קפצה עליו, ערה למרות השעה המאוחרת. עטרה.

"אבא!!! יש לנו פרויקט על מנהגים במשפחה! ואמא אמרה שתעזור לי!!!"
הבכורות שלו עמדה הכן, אווזת במחברת הדיגיטלית, שיוסף שנה ברגע זה יותר מתמיד.

הסיט את מבטו, נבוכ מהאכזבה שבעיניו. רציתי בשבילך חיים אחרים, עטרוש. רציתי לראות אותך מחזיקה עיפרון שפיצים עתיק, כותבת באמת על נייר ממוחזר. מחוברת יותר, דיגיטלית פחות.

נתקל פתאום במבטה התוהה, בעיניים הירוקות שנתלו בו
בשקט. פתאום זה היכה בו. מתי לאחרונה דיבר איתה, דיבר באמת? מתי
החזיק את היד הקטנה, שרגילה כל כך להחליק על המסך, ומחכה, עדיין, ליד
האנושית, הגדולה, שלו?

התיישב בבית שלו, בית של כמעט אלפיים חמישים. לקח את היד הקטנה,
קירב אותה אליו. התיישב לכתוב מנהגים במשפחה שלו בשביל המורה של
עטרה. לב ללב, אבא וילדה. קרוב, מחובר.

אימה מפני טבעת החותם

אסתר מנחם

בסמטאות המלאח של מרקש, חיו חיי יום-יום מלאים וצפופים. בין כותלי בית הספר "ז'אק ביגר" לחדרו הצר והחם של רבי חיים, רפאל היה דמות ידועה. הוא לא היה פרחח וגם לא עילוי יוצא דופן, אלא ילד רגיל למראה, בעל קול צלול שהיה מרעיד את הלב בשעה ששר את הפרשה וההפטרה. בחדרו של רבי חיים, המורה הטוב ביותר בעיר, רפאל היה אהוב, גם אם טעם לא פעם את נחת זרועה של ה"תחמילה" - אותו עונש הממתין למאחרים בשבת אחר הצהריים.

על מנת לרענן את זיכרונכם, רק אומר לכם שרבי חיים היה הרבי הטוב ביותר בכל מרקש. הכי טוב, כן! ואני לא מגזים. הוא רק היה קצת קשוח. אסור היה להעדר ללא סיבה מוצדקת. וגם אם אמא שלכם מלווה אתכם אל הרבי וממליצה בעדכם, אתם תקבלו בסופו של דבר את התחמילה שלכם, בשבת אחר הצהריים.

תראו, לפעמים קורה שתלמיד מקבל תחמילה במהלך השבוע. למשל, אם הוא מאחר באופן ניכר לשיעור. כמו התלמיד ההוא, בן אחת עשרה, שהגיע יום אחד אחר הצהריים, בחופש הגדול, כולו מתנשף, לאחר שהשתתף במפגש של תנועת נוער ציונית בו השתתפו בנים ובנות (רח"ל) כאחד.

◀ "איפה היית?" שואל רבי חיים.

◀ "במפגש!" עונה התלמיד, שאני לא מעז להזכיר את שמו. הוא עלול להקפיד עלי.

“אה, במפגש. איזה סוג של מפגש?” <

“מפגש ששרים בו.” <

“באמת?! ואילו שירים שרתם?” <

“שירים בעברית!” <

“ואתה מכיר כאלה?” <

“כן”, ענה הילד בגאווה. <

“בבקשה, שיר לנו שיר אחד!” <

כשהוא חושב לעצמו שכנראה הוא פטור מעונש על איחורו, התלמיד,
בקולו הנעים, החל לשיר.

“אנו עולים ארצה לבנות ולהיבנות בה...” <

ואז, באותה מנגינה ובאותו קצב, רבי חיים, בשניות אופייניות, החל
לשיר בעברית:

“ראש למטה, רגליים למעלה.” <

אכן! קשה לחמוק מהתחמילה כשאתה תלמיד אצל רבי חיים.

אבל אני מתרחק מהנושא. אני אפילו “לא לעניין”, כפי שהיה אומר המורה
כשהיה בודק עבודות הבעה בכתב. כן, יצאתי לגמרי מהעניין. תסלחו לי!

רציתי לספר לכם על רפאל “הבורח”. רבי חיים אהב אותו, בעוד המורה
שלו, בבית הספר ז’אק ביג’ר של רשת האליאנס במרקש, “סימן” אותו.
במציאות, הוא לא היה תלמיד גרוע! הוא לא היה פרחח והתנהגותו לא הייתה
בלתי ראויה בכיתה. הוא לעולם לא זרק אבנים על שום מוֹרֶה או מוֹרֶה ברחוב.
הוא הגיע בדרך כלל מטופח לכיתה, ציפורניו היו קצוצות, אוזניו היו נקיות, היו
שנים בהן שיערו היה קצר, או לחלופין, מגולח. הוא ידע את שיעוריו, ושיעוריו
הבית שלו היו מוכנים.

ובכל זאת, מדוע סימן אותו המורה? - איש לא ידע. אולי זו לא הייתה
“תסמונת”, אלא מחלה חמורה יותר, משום שכל התלמידים פחדו ממנו פחד

מוות. יתרה מזו, לפעמים, הם היו מבקשים את נפשם למות, ובלבד שלא יפלו לידי.

אגב, למורה היו ידיים רחבות, רחבות כמו... כמו מה?... איני יכול לומר לכם, אך הן היו ענקיות. יד אחת שלו יכלה לכסות את כל פניו של התלמיד. כמובן, הוא לא היכה על הפנים, רק על הלחיים... אבל חכו... לא אמרתי לכם את שמו... בעצם, אני מיוחד לכתוב אותו... אף אם מעולם לא הייתי תלמידו. בכל זאת, אני צריך לומר לכם את שמו. מדובר במר מלול. אתם הכרתם אותו? אם לא הכרתם אותו, בטח שמעתם עליו. הוא זה שהייתה לו טבעת חותם ע-נ-ק-י-ת. רק אל תחשבו שלטבעת המדוברת לא היה כל תפקיד בידו של מר מלול, אדרבה, יש להניח שרפאל קיבל את כינויו כ"בורח" דווקא בשל הטבעת הזאת. נו, מה יש? זה לא בסדר! כל פעם שאני מזכיר פרט מפתיע, אתם נראים סקפטיים. לכל הפחות, חלק מכם. ובכן, עבדי הא-ל! אני אפילו בטוח שדווקא בגלל הטבעת הזאת, רפאל ביצע את בריחתו הראשונה.

ובכן, הסכיתו ושמעו!

רפאל המסכן הגיע יום אחד אחר הצהריים באיחור לכיתה. מה זה באיחור? בקושי...

אני יכול להציג לכם אלף ואחת סיבות לכך:

הארוחה לא הייתה מוכנה, או שהלחם עדיין לא יצא מהתנור ואף אחד לא אוהב את "הלחם של הסוק", כלומר הלחם הערבי של המאפייה. או שהוא חיכה לאביו שהיה אמור לתת לו כסף לקנות מחברת חדשה, או שהוא פשוט התעכב בדרך ושיחק בכדור העשוי מגרב ישן מרופד, או שרפאל לא מצא את אמא שלו כי היא הלכה ללוות את האח הקטן לבית החולים, והיא עוד לא חזרה...

אה... נכון... יכול להיות שהוא נשאר לשחק בקלפים ליד הכניסה לבית הספר עם פרחחים. כי מה שבטוח הוא, שילדים שחקני הקלפים או הקוביות הינם פרחחים שיש להימנע ממגע עמם!!! פרחחים אלו, בדרך כלל מסתובבים ב"באב אל מערה", שער בית העלמין. לפעמים, הם גם מסכימים ללכת לקנות

יין עבור המוסלמים. וזה חמור!!

לכן, אתם מבינים, קיימות הרבה סיבות להגיע באיחור לבית הספר. למרות זאת, העונש שהטיל עליו מר מלול באותו יום היה מוגזם. גם אם זו הייתה רק סטירה. רק אחת! אבל סטירה ששווה זהב. פשוטו כמשמעו! זהב רע, מרושע, זדוני!

תבינו היטב, ותענו לשאלה: לָמָּה מיועדת טבעת חותם? - לקשט אצבע! < טוב! שאלה שניה: איזו יד עונדת את טבעת החותם? יד ימין, נכון?! - ובכן!

כעת, הביט בתנועתו של מר מלול:

הוא מסיר את טבעתו מעל ידו הימנית ומעביר אותה על ידו השמאלית, ו... ראייתם את הסטירה? כך רפאל קיבל את סטירתו הראשונה מידו של מר לאחר שהוא הוריד את טבעת החותם בראוותנות מופגנת, כשעיני התלמיד עוקבות אחר תנועת הטבעת.

אני יכול להבטיח לכם, או יותר נכון, רפאל יכול להבטיח לכם, שהסטירה של מר מלול מאוד כואבת!

וכפי שאמרו רבותינו: "מה יעשה הנער ולא יחטא?"

במצב כזה, כמעט בלתי אפשרי להתמיד בלימודים.

הפחד מהסטירה. הפחד מהסטירה יותר מהפחד ממכות. והמראה של טבעת החותם!

אני יכול להבטיח לכם שגם לאחר שרפאל התבגר, הוא מעולם לא ענד טבעת חותם.

אתם חושבים שהסיפור של רפאל נגמר? ממש לא! הוא רק מתחיל!

כי, אם רפאל התחיל לרעוד לנוכח טבעתו של מר מלול, הוא התחיל לרעוד גם כן מפני התחמילה שרבי חיים יכול היה לתת לו.

אכן, הניתן לברוח מבית הספר מבלי לברוח מהחדר?

ואם אתה בורח מבית הספר, אתה זוכה לסטירות של מר מלול. ואם אתה בורח מהחדר, יש לך את רבי חיים על הראש ואת התחמילה על הרגליים. נראה לי שקוראים לזה "להיות בין הפטיש לסדן".

רפאל אהב את רבי חיים.

הוסיפו לכך שהאמא דרשה מאוד ולא סבלה שום היעדרות מהחדר, ומשפט התירוץ וההגנה שהיא הייתה מוסיפה הייתה הסיסמא כדי לתת לו עונש...

וכמו שאומר הפתגם: "זמאעה להרוב, סבט לחקם!" - "ביום שישי בורחים, בשבת נענשים".

עם או בלי ליווי של אביו, תקבל את התחמילה שלך בעיצומה של תפילת מנחה של שבת.

כתוצאה מכך, ידידים יקרים, הבריחות של רפאל הפכו לתכופות יותר, וכמו כן, גם התחמילות.

ובאשר לסטירות של מר מלול? ובכן! כאן, הפרוצדורה השתנתה במקצת. היווכחו בעצמכם!

כאן, הטקס היה קבוע ומצמרר: כשרפאל איחר ולו ברגע, היה מלול קם בכבודות משולחנו. באיטיות חגיגית היה מסיר את הטבעת מידו הימנית, מעביר אותה לשמאלית - ופלאק! סטירה מצלצלת על הלחי. אז, בתנועה מדודה, היה מחזיר את הטבעת לימין ושוב - פלאק! על הלחי השנייה. רפאל, שידייו היו חייבות להישאר מאחורי גבו, היה מביט בבעתה בטבעת הנודדת מיד ליד, סטירה ראשונה:

רפאל! ללוח! ידיים מאחורי הגב!

מר מלול קם מעם השלחן, כמי שעוזב אותו מחוסר רצון, כי הרי גופו המגודל והכבד היה מעדיף את תנוחת הישיבה.

המורה הכל-יכול של כיתה ד', בטקס רשמי, כלומר באיטיות מופגנת, בתנועות מדודות, מסיר את טבעת החותם מידו הימנית, ופאף! על הלחי השמאלית!

סטירה שניה: הטבעת עוברת ליד ימין על פי אותו טקס. רפאל מביט בבעתה בטבעת עצמה ואינו שם לב לסטירה המתקרבת. פאף! מהיד השמאלית על הלחי הימנית. וכך גם פעם שלישית ורביעית.

כמובן, כל אפשרות להגן על פניו או לנטרל את ידיו של המורה לא באה בחשבון, מכיוון שידיו של רפאל חייבות להישאר מאחורי הגב. על פי מתכונת כזאת, רפאל יכול רק 'לאהוב' את בית הספר 'אהבת נפש'. אובד עצות בין פטיש הסטירות של מלול לסדן ה"תחמילה" של רבי חיים.

אך הימים עוברים. ורפאל לא מתלונן לאביו, שנעדר חלק גדול מהשבוע, מפני שהוא נמצא רוב היום בחנות או שהוא נסע לקזבלנקה לקנות את הפירות בסיטונאות, אך גם לא לאימו שחושבת רק על הצלחתו של בנה, כשהיא שולחת אותו לבית הספר ולחדר.

הימים עוברים והאביב שב. פסח וניחוחותיו. כשהגיע האביב וריחות המצות והסיד התייצבו על מפתן דלתו של המלאח, כבר למחרת פורים, כל המלאח היה כמרקחה: ההכשרות וההכנות לפסח בעיצומן: צבע, שיפוץ המזרנים, מיטות בחוץ ועוד...

המתח בנפשו של רפאל פקע.

ואיך ניתן, בתנאים כאלו, לטפל בילדים ובלימודיהם?

בנוגע לרפאל, הוא מרגיש שכמעט נטשו אותו: המכות בחדר, הסטירות בכיתה.

לפי שעה, הטבעת של מר מלול הופכת להיות אובססיה.

ובינתיים... מכינים את המצות בתנורים של המלאח. ריח המצות הנאפות הוא מהנפלאים ביותר.

נשות המלאח עמלות על אפיית מצות בתנורים הציבוריים, המחזה בתנור רחוב הסוק או רחוב אלרר הינו יחיד במינו. בזו אחר זו, מתחלפות משפחות שבאו להכין את מצותיהן לפסח. כמו כן, קולות הצהלה, הצעקות, הצחוקים והתהילים של מספר גברים שהגיעו למקום, מתחלפים בהתאמה. כוורת אמיתית.

כל זה, הרבה יותר מעניין מבית הספר, ממר מלול, מהתלמידים, מהלוח השחור, ובטח מהטבעת של המורה.

והנה רפאל מצא מפלט לעצמו ועזר לנשים אלו, כשהוא עובר מתנור אחד למשנהו.

אופה אחד, שחושב שהוא הבן של אחת הנשים, מושיט לו מצה, במין שותפות ילדותית.

בדיוק, רפאל הרגיש שהרעב מתחיל להציק לו. אח! אילו היה לו בו-נפח! (עוגה עשויה מבצק של מצה ממולא באגוזים, שקדים וסוכריות). אבל לא מחלקים אותה בתנור. עוגה כזו נאכלת רק בבית.

רפאל מסיים את סיור התנורים שלו דרך תנור רחוב רבי אברהם אזולאי. אלא שהוא עייף, מאוד עייף, והוא רוצה לישון... רפאל מאתר עמוד אחד בפניה חשוכה של התנור, נשען עליו ונרדם. שנת ישרים או שנת שיכורים? או פשוט שנתו של ילד שאינו מודע לדרמה העוברת עליו?

היהודייה האחרונה עזבה את המקום. התנור סיים את תפקידו כעת. הנורה החשמלית כל כך חלשה, עד שהיא בקושי מאירה, ומותירה את המקום בחשיכה המשתווה כמעט לזו של הרחוב.

האופה, שעומד לצאת, שם לב לילד שנרדם. הוא מעיר אותו:

« הי, ילד! משפחתך כבר עזבה... לך הביתה!

רפאל מתעורר, קם ועוזב את התנור בלי לומר מילה. לאן ללכת? לחזור הביתה לא בא בחשבון. כבר תקופה שהוא חושב על בריחה. לצאת מהמלאח ולהיעלם! נמאס מהבית ספר, נמאס ממר מלול, מרבי חיים, נמאס מאמא שלו

ונמאס גם מאבא שלו, אף כי תמיד היטיב עימו. והוא החליט להיעלם.

אך, לאן ללכת בלילה? ובכלל, לעבור דרך רחוב ג'וזריס - רחוב הקצבים, עם דם העופות הנשחטים שם, עם הצללים והג'ונונים, האם לעבור דרך רחוב לטנה? אבל פרד הקברות הסתתר שם, זה אתגר. צריך אומץ! מזל שיש עוד כמה עוברי אורח ברחוב. אם כן, אנסה...

בבית, מסעודה, אימו של רפאל, דואגת. בנה לא חזר הביתה. בדרך כלל, לאחר הלימודים, הוא עובר דרך הבית לאכול משהו ולאחר מכן ממשיך לחדר. אבל היום הוא לא הגיע. אולי הוא הלך ישירות לרבי חיים. כנראה, משחק ברחוב...

“לכי לראות אם רפאל ברחוב!” אמא מצווה את יפה.

“חשוך”, עונה יפה.

“יש עדיין אנשים בחוץ. לכי, בתי”.

יפה עומדת בחלון וצועקת:

“רפאל! רפאל!”

ופונה לאמה:

“הוא לא עונה!”

האמא אינה אישה עצלנית כלל, ומכיוון שהדאגה מתחילה לכרסם בליבה, היא יורדת לרחוב, כשהיא סורקת אותו מקצה אחד לשני וצועקת:

“רפאל! רפאל!” איפה הוא יכול להיות? “רפאל! רפאל!”

היא חוזרת הביתה לבדוק אם הוא חזר בינתיים. אבל לא! רפאל נעלם. או שמא הלך לחבר?

האמא הולכת מחבר לחבר. אין רפאל.

אולי הלך לחנות של אבא שלו לאוקסט-אס-סוק, הרחוב המסחרי.

היא מתקדמת לכיוון החנות. בעלה מופתע לראות אותה בשעה כזו.

“האם רפאל הגיע אליך?” <

“לא!” עונה בעלה בדאגה, “חיפשת ברחוב?” <

“כן!” <

“אצל חברים?” <

“כן!” <

“לכי לשאול את רבי חיים אם הוא היה בחדר.” <

והאם המסכנה רצה כל עוד נפשה בה לחדר של רבי חיים, בו נמצאת גם דירתו.

אצל רבי חיים, היא מגלה שרפאל לא הגיע לחדר, בכל אופן, לא היום... המשפט נשאר תלוי באוויר, מאחר שמסעודה כבר הייתה בדרך חזרה אל בעלה.

“תתקדמי הביתה”, הוא אומר “אני מגיע.” <

לתדהמתם של הירקנים השכנים והלקוחות, מסעוד סוגר את החנות מוקדם מן הרגיל. הוא מתקדם לעבר ביתו, ברחוב הסוק. הוא חולף על פני התנור הנמצא בכניסה לרחוב ומתגלגל במהירות הרוח במדרון המוביל לביתו. מסעודה, ילדיה הקטנים וכן השכנים חיכו לו אֶכוּלִי דאגה. השמועות סיפרו שבשבועות האחרונות, ילדים יהודים, לפחות שניים, נעלמו. יתכן שהם נחטפו על ידי ערבים. והאמונות התפלות על פרד הקברות הטורף עוברים ושבים, מילאו את ליבם באימה.

יא אוּלִי, אוּלִי! יא ממא אלזיזה - “אמא היקרה”, מה יהא על רפאל?

בבית, כמדומני שהחל האבל. האם מתייפחת ומקוננת. בתה הצעירה מחקה אותה. השכנות, כמשתתפות בצערה, מנענעות את ראשן בכל הכיוונים, כשהן חוזרות על המילים: יא אמא! אמא, וכשהן מתפללות שבזכות רבי רפאל הכהן, רבי חנניה, רבי דאזיד ובזכות הקדושים האחרים, רפאל יחזור, רפאל הקטן!

הלב נקרע!

הסבתא מתחילה את קינות האבלות. אך לפתע, בנה, הדוד של רפאל, קוטע אותה ומבקש ממנה לא לומר את התחינות:

רפאל עדיין לא נפטר! הוא אומר.

פתאום נהיה שקט.

ברם, איך ניתן למלא את הריק של הציפייה, של הכאב ושל הטרגדיה? אם לא באמצעות הבכי, או הצחוק, מה עוד יכול לעזור? ומכיוון שהטבע האנושי, וביחוד הטבע היהודי, חושש מהריק, שוב האם, וכן כולן בעקבותיה, מתחילות לקונן.

אך מסעוד קוטע את יללותיה ומודיע שהוא הולך תיכף ומיד לבית העלמין. אולי הוא מתחבא שם! כי הרי זהו המקום בו, לרוב, מתחבאים הילדים שבורחים מבית הספר.

הוא מבקש משפּך ללכת לסבתא, אולי הוא הלך לבקרה. מאלו שהציעו את עצמם להצטרף לחיפושם, הוא מבקש ללכת לרחוב לְטָנָה, לרחוב קורקוס, לרחוב הַיְשִׁיבָה, לרחוב הטבק או למקום אחר לראות... אולי...

בדרך כלל, מסעוד הינו אדם רגוע ושקול. כעת, הוא נראה נואש ואובד עצות.

המחשבה שיתכן שהילד נחטף מתחילה להטריד גם אותו.

מה גם שעוברי האורח מתמעטים ברחובות המחשיכים, בהם התאורה דלה ביותר. ולעיתים קרובות, בלילות החשוכים, ממלאים את מקום עוברי האורח ג'ונונים, רוחות רעות, שחוטפות אנשים שמסתובבים לבדם, ולוקחות אותם למקום שרק השטן יודע עליו! ובל נשכח את פרד הקברות, שמתנפל על אלו שאֶתְרַע מזלם והם נמצאים ברחוב לטנה או בקרבת בית העלמין, וגורר אותם בין הקברות על מנת לטרוף אותם.

אתם חושבים שרק למסעוד יש מחשבות קודרות מסוג זה?

טעיתם! גם לאלו שנשארו בבית המואר, יש מחשבות כאלה. אגב, הם מתחילים לדאוג לאב ולאילו שהלכו לחפש את רפאל. לו יצויר שהם אמיצים מאוד, היאך יתמודדו עם הג'וננים ועם פרד הקברות?

למרות שעת הלילה המאוחרת, השכנים התוודעו להיעלמותו של בנו של מסעוד. ולכן, הם מגיעים לבית, רחוב הסוק. סבתא גם כן הגיעה, אף על פי שהדבר דרש ממנה לחצות את כיכר בית העלמין. כל האורות ברחוב הסוק כעת כבויים. רק האור אצל משפחתו של רפאל נשאר דלוק, מאיר באור מיוחד, כאילו הנורה קלטה את כל החשמל של השכונה.

אחד אחד, חוזרים המחפשים, כשהם העלו חרס בידם. רק מסעוד עדיין לא חזר. שם בין המצבות הדוממות, מסעוד מקונן ומתפלל:

« היכן לחפש? מה לעשות? יא בבא (אבא) רבי, החזר נא לי את בני!

מסעוד עומד לאבד את עשתונותיו מרוב דאגה. הוא מתיישב בין שני קברות, וכך, ראשו בין הידיים ומרפקיו על ברכיו, הוא מחשב את צעדיו הבאים. פתאום הוא מבין שאין מה לעשות. צריך לחכות למחרת... אך מחר, אולי זה יהיה מאוחר מדי. לא יהיה עוד רפאל. ברגע זה, מחשבה איומה עוברת במוחו: חטוף על ידי מוסלמי, רפאל יהפוך גם הוא למוסלמי. מוסלמי... לא! זה לא מתקבל על הדעת!

« ריבונו של עולם, יא כל-יכול! החזר נא לי את בני! כדי שהוא יישאר יהודי! כדי שהוא יניח תפילין! כדי שהוא יקיים מצוות... אדון העולם... החזר נא לי את רפאל! אם אמצא אותו, אתרום סעודה עבור עניי העיר, השוכנים בבית העלמין.

מסעוד שב לחיפושיו. הוא בקושי מעז לצעוק את שמו של בנו. בבית קברות, צועקים רק את שמות הנפטרים... פתאום מסעוד פורץ בבכי. לו יכול היה, היה מבקש למות במקום בנו.

בינתיים, אחוז פחד, רפאל ממשיך להתהלך ברחובות, כשהוא לא מעז לעבור ברחוב ג'וזריס המוביל ליציאה מהמלאח. אולי יעבור מהצד האחורי,

52 בדרך הרגילה, לכיוון לבית הספר? זה אולי פחות מסוכן.

רפאל הולך, הוא ממשיך ללכת, הוא לא יודע מה השעה. אבל הוא הולך. הרחובות ריקים מאדם. והנה, הוא נמצא בכיכר הסֶקֶנְאָ - ה"מאגר", ממנו כולם שואבים מים. ואז, הפתעה! קבוצת גברים יושבים באמצע הכיכר ומדברים ביחד. כנראה היה להם חם בבית. רפאל מנסה להקטין את עצמו על מנת לא למשוך תשומת לב. אך בלילה, כל פסיעה מהדהדת. הבחינו בו. אחד הגברים קם ממקומו. רפאל מאיץ את הליכתו. האיש משיג אותו ותופס את ידו.

◁ "תראו, זהו בנו של מסעוד!" קורא האיש.

◁ "לא, אני לא הבן של מסעוד," מתגונן רפאל, תוך שהוא מנסה להשתחרר מאחיזתו האיתנה של האיש. אך, מהר מאוד, הוא חדל מלהתנגד, כְּמֵאֲשֶׁר שיחזיקו אותו, שימנעו ממנו להתרחק יותר ושיחזירו אותו הביתה. כל קבוצת האנשים קמה. מה יכול לעשות בנו של איש כה מכובד ברחוב בשעה כזו?

רפאל מוחזר הביתה, לשמחתם הגדולה של כולם. כעת המתח יורד. השכנים, השכנות, מספר דודים או דודות שבים לביתם.

אך מסעוד עדיין לא חזר.

איפה הוא יכול להיות בשעה כזו? השעה שתיים לפנות בוקר!... איפה מסעוד? הוא בטח הלך לקאיד אידריס, האחראי על הביטחון במלאח. אבל לא... הוא לא יודע היכן למצוא אותו!

כעת הדאגה עוברת מהבן לאב. עכשיו, תורו של הבן לדאוג אודות אביו. הוא מבין שהוא הלך לחפש אותו בבית הקברות.

◁ "אבל לא הייתי בבית הקברות!" מתגונן הילד.

בינתיים... מסעוד עזב את בית העלמין.

לאן ללכת? איפה לחפש?

לאחר מכן, מוכרע על ידי המציאות וחוסר אונים, הוא צועד לעבר כיכר סקיא הסמוך לרחוב הסוק ומתיישב בכניסה לרחוב, ליד חנות סוחר התקמ"ד - החמוצים.

שם, הוא נותן דרור לצערו והוא בוכה, בוכה. מה יתרון יש לו לחזור הביתה בלי הבן שלו? הבית ריק בלי רפאל! הדמעות זולגות מעצמן. הרגשת אבל ממלאת את לבו של האב האומלל. בליבו הוא חושב שנותר רק לקרוע את הבגדים, להסיר את הנעליים ולהתחיל את שבעת ימי האבל.

«מסעוד, מה אתה עושה פה??? הרי מצאו את הבן שלך...»

מסעוד נבהל. זו שכנה שקמה מוקדם מאוד על מנת ללכת להביא מים מבאר הסקיא.

אולם מסעוד אינו מבין. אינו מאמין.

«מסעוד, אמרה שוב, "מצאו את הבן שלך. הוא חזר הביתה מזמן".»

ותחי רוח מסעוד. הוא מתנער. רק עכשיו הבין: בנו בבית. וכמו לפני מאה שנה, כלומר כמה שעות, מסעוד דוהר במורד רחוב הסוק. הוא מטפס במדרגות הבית.

לקול הפסיעות, כולם רצו לכוון הפתח ומסעוד נכנס, חזר מהלילה המסויט בבית הקברות, עיניו תרות אחר בנו. סבתו של רפאל, אמא שְׂמִיחָה, כמוֹנֶעֶת על ידי מין קפיץ, ומתוך כח הנובע מכאב מאופק ומתקווה מחודשת, נעמדה כחומה מול בנה והורתה לו:

"אל לך להעניש אותו. שמעת? אסור לך להעניש אותו!"

ומסעוד פורץ בבכי בפני כולם:

"אני, להענישו?! שרק יבוא!... איפה הוא? איפה הוא?" מסעוד עיניו נפוחות מדמעות, רק רוצה לחבק את "הבורח" שלו.

ורפאל מופיע, כמו מוקף על ידי שומרים ללא מדים, ראש מורכן, כשהוא מבין שהוא גרם צער לאביו.

האב מבחין בו מבעד לדמעותיו, שהוא לא יכול לעצור.

◁ "בוא", אומר האב "איפה היית?"

◁ "אחיו של סוליקה, השכנה שלנו, מצא אותו".

מישהו אמר זאת בפשטות, מבלי להאריך בדיבור, על מנת למנוע מהבורח כל צורך להצדיק את עצמו. איזו תועלת יש בכך? העיקר, הילד נמצא.

◁ "אבל למה ברחת?" שאלה שוב האמא בפעם המאה.

◁ "תשמעי", התערב מסעוד, "הניחי לו עכשיו. הוא בטח רעב. הוא לא אכל כל היום".

◁ "כבר נתתי לו אוכל!"

◁ "אז הוא עייף! מחר, האלוקים גדול! נראה מחר..."

אבל למחרת, האב לא היה בבית כל היום. ולרפאל לא הייתה כל אפשרות לספר לו על צרותיו ועל סבלותיו. רק אמו, היא היא זו שסוף סוף מתוודעת לכל מה שבנה סבל במהלך השבועות האחרונים.

◁ "אל תלך לבית הספר הבוקר, בני. אנחנו הולכים לדבר עם מר מלול".

"אנחנו"?!... מי - "אנחנו"? מי יעז לעמוד מול מר מלול, המורה בעל טבעת החותם, המורה הקשוח, כלומר - הרע?

במחשבה שניה, מי שיכול לדבר עם מר מלול, זה אדון כהן, המורה לעברית בִּסְקוֹיָאֵלָה, בבית הספר.

◁ אדון כהן הוא שכן של דודך דָּוִד. אלך אליו לבקש ממנו שיסביר למר מלול שאסור לו להכות אותך יותר. ואם זה ממשיך, אלך לנשיא הקהילה. אספר הכל, גם כן, לרבי חיים, כדי שהוא יהיה נחמד איתך, כמו פעם. אבל, אתה, אסור לך לברוח יותר! מובן?

אדון כהן עודכן. אדון כהן הסביר למר מלול. ההוא הבין. האמא הסבירה לרבי חיים שהבין גם כן.

הסוף לא נחתם בסטירה, אלא בחמלה. בבוקר המחרת, אימו של רפאל החליטה שדי לסבלו. היא גייסה את אדון כהן, המורה לעברית, שדיבר עם מר מלול והבהיר לו כי תם עידן הסטירות.

שנים רבות לאחר מכן, בבאר שבע הרחוקה, ישב רבי חיים, שכבר היה לדיין, עם רפאל המבוגר. בין לגימות של תה נענע מתקתק, ביקש הרבי מהתלמיד שכה אהב סליחה ומחילה על כל אותן "תחמילות" של פעם.

- "אבל, אתה", הוא אמר בין שתי לגימות תה נענע מתקתק, "היית אחד התלמידים הטובים ביותר שלי! ואם הענשתי אותך, אני מבקש ממך סליחה ומחילה!"

ורפאל, שזכר הכל, הרגיש איך הדמעות עולות שוב בעיניו - הפעם, לא מדמעות של פחד, אלא של פיוס.

סיפורי סבא וסבתא

מאחורי הקלעים

חיה וואס

איך התחיל הכל?

לקראת חודש שבט שעבר עלינו לטובה, היה עליי להביא רעיון עבור כתבה לילדים. ערכתי סיעור מוחות, נעזרת במורה הנערצת שלנו - לאה פוטש תחי'. העלינו והורדנו רעיונות שונים, ואז צץ רעיון אחד שממש מצא חן בעיניי: שורשים. עלה בדעתי לערוך כתבה על סבא ונכד, על השורשים שנותנים את הכוח לעץ כולו - דורות העבר שנותנים כוח לדורות הבאים. חשבתי ללכת על קונספט של כהן לוי וישראל. הצעתי את הרעיון לעורכת המגזין "השגחה פרטית". היא אמרה שתחשוב על זה. כמו כן - ציינה שהיא צריכה לקבל אישור על שמות הסבים שאני רוצה לראיין,

מסרתי לה כמה שמות, וחיכיתי לתשובה. לאחר זמן שאלתי אותה מה קורה, היא ענתה: זה בבדיקה. ואז הגיעה ההצעה המפתיעה:

אנחנו חושבים אולי להתחיל את זה כסדרה, בל סעם ראיון עם יאד
או יאדה על הסבא טאהם.

זה נשמע אק?

נראה לכן שלא?

אם כן, תנסי טאלות קבועות טחורות על עזמן בל סעם,
במבנה קבוע,

עם קטר כמובן והטחחה פרטית. בקרך 600 מילה.

נהייתי מהרעיון. לכתוב טור קבוע בעיתון! עד אז כתבתי להם כתבות -
לנשים או לילדים, אבל עדיין לא היה לי טור קבוע...

נשמע אכן מבטיח, אבל עד שעליתי על הגל לקח עוד קצת זמן...
אחרי כל התיקונים שהיו צריכים לעשות לטור הראשון, הם הסכימו
להמשיך רק אם הכתיבה תתבצע בליווי העורכת הספרותית בתחילה.

איך מוצאים מרואיינים?

היא ביקשה שלושה טורים מראש. שיגרתי שאלות לשלושה מרואיינים
והתחלתי לחכות לתשובות. זה היה מתיש. הייתי צריכה להיות נודניקית
אמיתית... כדי לשמור על רלוונטיות, ניסיתי לכתוב על סבים שהירצייט שלהם
יחול באותו החודש שבו הטור אמור להתפרסם. וכך, לחודש שבט ראיינתי את
בת דודה של גיסתי, שהירצייט הראשון של סביהם חל בחודש שבט; לחודש
אדר ראיינתי את עצמי כביכול, על סבי שנפטר באדר שנה קודמת. בן דוד
שהיה בקשר טוב עם סבי סיפק לי סיפורים נוספים ומעניינים, כשדוד נוסף
שלי דיפק עבורי את הפרטים.

לקראת חודש ניסן אזורתי אומץ לכתוב על סבא שחי עד מאה ועשרים.
הדבר היה קשה והחלטתי שבס"ד בעתיד אכתוב רק על אלו ששבקו חיים לכל
חי. אחרי כמה טורים פנה אלי בני: "אמא, למה את כותבת רק על סבים? אולי
תכתבי גם על סבתות?"

מעניין, בדרך כלל זה להיפך, חשבתי לעצמי בחיוך. בנים אוהבים לקרוא על
בנים, אך כנראה הפריעה לו העובדה שכתוב במדור 'סיפורי סבא וסבתא', ואני
כותבת רק סיפורי סבים...

וכך נולד הטור לחודש תמוז בס"ד, בו ראיינתי נכדה על סבתה - אשת
רב ידוע

והמשוב?

חם ומרגש! האמת, זה מה שנותן את הכוח להמשיך ולכתוב טורים נוספים!
מצטטת כמה תגובות נלהבות שקיבלתי מקוראות:

מרתק ומיוחד! זה אחד המדורים הראשונים שאני
קוראת!

חולף מהאזנות של התיבה הקולחת

לו שם אומנותי ומצאן את כל הצאצאים האלה...

כתיבה יפהפיה ותוקן מוטלם!

תצאחי ותקטי חיל!

אילו דמויות מיוחדות את "דזה"!

מהיכן אני מוצאת אותם כאן?

דבר ראשון - סייעתא דשמיא והרבה תפילות!

בנוסף, אני מתעניינת אצל קרובות משפחה וחברות על סבא שנפטר בחודש
שעבורו אני צריכה להגיש טור. אם תחשבו טוב, אפשר למצוא כמעט על כל
האנשים סיפורים מעניינים ומתאימים שאפשר לספר, רק לבדוק ולחפש את
האנשים המתאימים שמכירים...

אבל למצוא את הדמות המתאימה - זו רק תחילת הדרך. אחר כך מגיע
שלב שליחת שאלות וההמתנה עד בוש לקבלת התשובות. השלב הבא
- התחנונים: אני צריכה להגיש עוד יומיים, וזאת אחרי שכתוב התשובות.
אחר כך יש להסביר מדוע שיניתי ממה שאמרו, ולהסביר שהטור חייב לעבור
התאמה לילדים, ואחרת הוא לא יתקבל; ואז לקבל שוב דיוקים, וחוזר חלילה.

מזווית אישית

נושא השגחה פרטית תמיד דיבר אלי. לי אישית יש פנקסי הודיה בהם
כתובות תודות על פרטים אישיים בחיי, קטנים כגדולים. אולי בזכות זה
נכנסתי לעיתון...

אני תמיד אוהבת לראות סיפורי מופת קטנים או גדולים שנכדים מוצאים על סביהם. אוהבת להשפיע טוב על הקוראים, ומאמינה שהסיפורים מועילים לעילוי נשמת הנפטרים. מרגש לשמוע בין השורות על געגוע לסבא שאהבו והעריכו.

מעניין לדעת

לרוב, השאלה שאני מקבלת עליה תשובות אחרי כולן - היא השאלה על סיפורי השגחה פרטית. זה לא אומר שאין סיפורים כאלה בנמצא, אלא רק שצריך לחשוב עליהם ולמצוא אותם... בדרך כלל כששואלים קרובי משפחה נוספים מצליחים לדלות סיפורים מרתקים.

שרשרת הדורות

עץ משפחתי קם ונרקם, מתמלא והולך, ובמרכז התמונה המשפחתית הזו יושבים המלך והמלכה של השבט: סבא וסבתא האהובים המהווים דור קרוב יותר למתן תורה. כמה חוכמה אנחנו יונקים מהדור הקודם, כמה כוח ומשענת.

כמה מילים לסיום

עשי זאת בעצמך:

נסי לחשוב על סבא או סבתא, יתכן אף סבא רבא שלך או של בעלך, ולענות על השאלות שמובילות את המדור:

מה שסבא סיפר לי:

מה שאני רוצה לספר על סבא:

מה שמספרים על סבא:

מה שסבא תמיד אמר:

שלבי גם סיפורי השגחה פרטית, חיזוק ואמונה, וחוויות של נכדים אצל סבא וסבתא שלהם...

אינטרס קבור

אסתי אקרמן

אבני שיש לבנות, דוממות, מילאו את טווח הראייה, ושמות-שמות של אנשים שאינם.

רק קבוצה קטנה, חריגה בנוף, התרכזה באחת הפינות.

זה לא עניין אותו. הוא חיפש שם אחד, מצבה בודדת בכל השממה הזו. איציק עבר בין שיש למשנהו, בוחן את השמות בשימת לב. חבריו גם הם שם, מפוזרים באזור. חזקה עליהם מצוות הראש ישיבה, לחפש אישה אלמונית, ולהכיר לה טובה.

"בחור, צריך עזרה?" גבר בכיפת שקל פנה אליו מרחוק.

"זה בסדר, אני מסתדר"

איציק המשיך לשורה החמישית, מתקרב לגבר ולחבריו.

הם המשיכו לעקוב אחריו. הוא הרים מבטים תוהים.

"אתה מבני ברק?"

איציק שתק מעט: "מירושלים".

"את מי אתה מחפש?"

"את מה", איציק תיקן: "מצבה".

"באמת!" השקל נשף בהתפעלות.

מכנס טריקו התערב: "נו פרזיט, השתעממת בישיבה? החלטת לבלות פה את שארית חייך?" הוא חייך בציניות.

איציק לא הגיב, ממשיך לסקור את השמות.
"בוא נעזור לו", אחד מהם ריחם עליו: "מה השם?"
הוא העיף בהם מבט: "אתם אחים". הקביעה נפלטה לו, לאיציק.
הם הביטו זה בזה.

"יש לכם אותם עיניים", הוא הסביר: "אבל הפה שונה".
חיוך קטנטן.

איציק הציץ בפתק: "עליזה גורדון, ראיתם?"
שתיקה השתררה. הם כיווצו את גבותיהם בחשד. מפלחים את גופו
לפלחים דקים של חשד.

"מי נתן לך את השם הזה?" גבר מחויט התקדם לכיוונו. מצמצם את עיניו.
הוא שתק, מוציא את הטלפון: "מצאתי את המצבה", עדכן את חבריו, נותן
מיקום מדויק.

הטריקו חייך: "בחור חכם".
"זו אמא שלכם?" איציק שאל: "זכיתם" הוא פלט, קובע.
הקבוצה התקרבה לעברו בשעשוע: "במה?" עכשיו כולם התעוררו.
טריקו: "טעות בכתובת. פנאטי".

"זו לא טעות", איציק היה נחרץ: "אולי אתם לא זכיתם, אבל היא כן. והראיה
לכך היא הציווי של הרב שלנו", הוא הבהיר.

"זה פה?" בחור תמיר נפנף לכיוונו ממרחק, מסמן לעוד כמה בעקבותיו.
"אתה יכול להסביר לי איך אתה וכל הישיבה הזאת, קשורים לאמא שלנו?"
המחויט המשיך לחקור.

"מה עניינים?" אלחנן הגיח,
נמרץ כדרכו: "אורחים?" הוא פזל
לכיוון הקבוצה: "מצטרפים למניין שלנו?"
"מניין זה עשר, לא?" המחויט הוכיח
בקיאות נרחבת: "ואתם, כבר--".
"עשר", השלים אלחנן, טופח על שכמו
של איציק: "בוא נתקדם, חבל על הזמן. נתחיל
מאותיות 'נשמה' ונעבור לעליזה בת?" הוא הוציא את הפתק מכיסו.
"בת מושיקו וחבצלת", השלים צבעוני נוסף.
"בת משה". אלחנן הרים עיניים מופתעות לעברו.
"זו אמא שלהם", איציק הסביר לו בשקט.
"אנחנו מחכים לתשובות", כיפת שקל נעץ בהם מבטים חושדים: "אתם
רוצים לערוך הכרות?" הוא לא המתין לתשובה: "אני עורך דין, הוא בנקאי,
מהנדס, ועיתונאי". הוא החווה על אָחיו.
"איזה שטעלע'ס", אלחנן הפטיר. הבחורים מסביבו שחררו צחוק כבוש.
"ועכשיו אני שואל שוב: איך אתם קשורים לאמא שלנו?" הוא השתק.
הם נסוגו אחורה, משאירים את הזירה לאחרים.
איציק נאנח, לא חשב שזה כלול בתפקיד.
"מי שלח אתכם?" עורך הדין לא הרפה. מכבד את תפקידו.
"בואו נעשה את זה זריז", איציק היה קצר רוח: "אמא שלכם, עליזה גורדון
מירושלים, נפטרה לפני שנה, נכון?" הוא אמר, רוצה להתקדם במשניות.
עורך הדין המחויט שמר על ארשת חתומה, והעיתונאי עם הטריקו
הנהן קלות.
"תגידו מה החקירה הזאת, יש ירושה גדולה?" אלחנן התערב, לא מבין
את הבלגן.

הם התקשחו.

"זו הייתה בדיחה", הוא ציין.

"בכל בדיחה יש גרעין אמת", פיזם העיתונאי.

איציק המשיך. לא מגיב למלל: "והיא תרמה לישיבה שלנו הרבה כסף בשנים האחרונות".

"סיפור מעניין", הטעים העיתונאי: "פשוט, אמא שלנו לא תרמה למוסדות חרדיים. אז יש פה טעות, כפי הנראה".

"היא תרמה וגם ממשיכה לתרום", איציק חייך. "יש איזה חשבון בנק, שממשיך להעביר כספים כל חודש".

"אתה בטוח?" הבנקאי נלחץ.

"לא בטוח כלום, אנחנו כבר יכולים להתפלל לעילוי נשמת האמא שלכם? את הדברים האחרים תסדרו מול הנהלת הישיבה".

אלחנן הרעים בקולו, מתחיל את המשנה הראשונה. ומגיש כמה ספרונים מיותרים לקבוצה הצבעונית.

"כבר אמרנו תפילה", סינן העיתונאי, אך זו הצידה.

בחורי הישיבה התאספו ליד המצבה הלבנה עם האותיות השחורות. האלמוניות: "עליזה בת משה".

הם עמדו בצד, משתדלים לענות במקומות הנכונים.

הבנקאי התרכז במחשב. בודק את שורות הבנק הצפופות.

"הישיבה שלכם", הוא שאל לאחר הקדיש, מרים את עיניו מהמסך: "קוראים לה: 'תורת אלימלך'?"

איציק הנהן בראשו.

"אז הם בסדר", הוא השיב לאחיו.

"מה בסדר? אתה ממשיך לתרום להם, על חשבוננו?"
העיתונאי נזעק.

"על חשבון אמא, זו הייתה בקשה שלה. והיא שמרה סכום בצד בשבילם",
הוא הסביר בשלווה.

"זה לא חוקי!" סינן העיתונאי.

"דווקא כן", עורך הדין אישר בשפתיים חשוקות: "הרווחתם". "אבל למה
הגעתם, זה עדיין לא מסביר, זה רק מעורר חשד".

"ציווי של הראש ישיבה והכרת הטוב. שום דבר אחר", אלחנן פסק נחרצות.
"ומה וכמה קיבלתם על כך?"

אלחנן ואיציק החליפו מבטים מבודחים, פורצים בצחוק. "הגענו לפה
באוטובוס, וגם נחזור בו. לא קיבלנו שקל, בטח לא דירה", אלחנן ענה, פוזל
למהנדס, שהיה טרוד בשיחה עם אחיו.

"הגענו כי הראש ישיבה אמר, שום כסף", איציק הגיב גם הוא בחריפות:
"ואל תחפשו בכל מקום 'סקופ'. מצטערים, אם חסר לך כזה למחר", דמו עלה
לראש.

לעורך דין היה זמן, ובשפע. הוא שילב את ידיו.

"זה משולל הגיון. אין מצב, שעשרה נערים ייסעו ב-אוטובוס..." הוא גלגל
את המילה בהדגשה, "בלי מזגן, ביום חם רק בגלל איזו אישה אחת שנפטרה.
זו יכולה להיות סיבה אחת: 'כסף'. שמעתם על זה פעם?" הוא בחן אותם
בחדשנות.

"אנחנו פשוט מנסים לזהות, מה האינטרס שלכם ומה הצלחתם עוד להוציא
מאמא שלנו, בכוח. ולנגוס בכסף שלנו", הסביר העיתונאי בדיפלומטיות.

"אולי תירגעו?" הציע הבנקאי לאחיו, לוחש מעט: "לא כולם פועלים רק עם אינטרסים, יש כאלו שלא".

"אני לא נרגע, כי אני לא מאמין להם. לא מאמין שיש אנשים בלי אינטרסים!" עורך הדין נשף בעצבנות.

"טעות, יש להם אינטרסים", אלחנן התערב.

העו"ד חייך. 'הדג נפל ברשתו', החקירה הצליחה.

"אינטרסים של הכרת הטוב, של אמונת חכמים, תורה, עולם הבא", הוא פירט אחד לאחד. מול פניו המובסות של עורך הדין.

"וגם קצת מוסריות ואנושיות", השלים איציק המותש.

עורך הדין שתק.

העיתונאי ויתר סופית על הכתבה ההרסנית.

הם זזו.

מניין בחורי ישיבה 'שחורים', ובנים של 'עליזה' אחת.

הולכים בין החלקות. מפלסים את דרכם בחום קיצי.

הם הגיעו לשער.

רכבי יוקרה חנו שם. מהדגמים האחרונים. ותחנת אוטובוס חבוטה נראתה מרחוק.

"שנה הבאה גם תבואו?" העיתונאי שאל, קולו שינה גוון ומנגינה. לוחץ על השלט.

איציק חייך בניצחון. מנגב את מצחו הנוזל.

"תלוי", השיב אלחנן.

מבטים נבוכים עלו על פני הקבוצות.

"תלוי אם תביאו לנו טנדר".

הבחורים הבליעו צחוק.
"אינטרסים..." סינן עורך הדין.
"התכוונת לזה?" שאל הבנקאי, מוציא מארנקו שטר תכלת.
החיוך התרחב. אלחנן התקשר לתחנת מוניות.
עורך הדין נשף ברוגזה.
"זה שלי, אח", הוא הסביר לו: "חלק קטן מהסכום שקיבלתי על עצם
ההימצאות שלי פה, מוכר לך, האינטרס הזה?"

דורות

אזיטבא חורי

"אז את שומעת, אמא?"

שירה מדברת מהר, ואני מדמה לראות כוכבים מסנוורים בעיניה החומות. "בקיטור, סבא רבה שלה העדיף להישאר במחנה עולים בתנאים מחרידים", היא מאריכה ב-ח', "והעיקר שהילדים שלו לא ילמדו בבתי ספר ממלכתיים. נכון סיפור עם עוצמה?" היא

מתלהבת ממש. אני שולחת לעברה חצי הנהון ופונה לבדוק מה נשאר לי להכין בתפריט הבר שאוחיון הזמינו לבר מצווה מחר, ביום חמישי.

הבת שלי מתרגשת כל כך מסיפור של חברה; אני תוהה לאן תגיע רמת הרגש כשסיפור העוצמה יהיה קשור אליה בקשר דם.

לא תהיה רמת רגש, כי פשוט מאוד, סיפור בסגנון זה לא מצוי בענף המשפחתי שלנו...

מממ... אני רואה שנגמר השוקולד הבלגי; אעדכן את יהודית מ'פטיפור' להוסיף כמות כפולה להזמנה החודשית.

העיניים של שירה נחות עליי בסבלנות, כאילו מחכות לתגובה ממני. "לא בלחץ אמא, הפעילות שבוע הבא". איזו פעילות? אני מבולבלת. ממירה מחשבות למילים, שואלת למה התכוונה.

"המורה חני, רכות החברה, מארגנת תוכנית מושקעת ומפתיעה, ככה היא אמרה. ביקשו מאיתנו להביא סיפורי גדלות שעברו מדור לדור, מצרך חובה

להפעלה. תחשבי בנחת, חשוב לי שהסיפור ישאיר את הבנות עם עפעפיים פתוחים לרווחה", היא צוחקת מהתיאור של עצמה.

אני מהנהנת חזק, מדי. לא אוהבת לאכזב את נערת הטורנדו שלי, לתקוע לה שובר גלים, לנפץ חלומות על סבים מעוררי השראה. פונה לסבן את הכלים, לוקחת סקוטש, מזלפת סבון בלי מחשבה.

'ומה', מחשבות זולגות ממני במרירות, 'ומה אספר לה? על סבא מקורח ונדיב לב, כזה שהגיע מצרפת בשליחות 'אליאנס' לשכנע את ילדי העניים בתוניס להירשם ל'כל ישראל חברים' בסבסוד מלא? או דווקא על סבתא שהסבירה לשכנות על העולם החדש...'. מסבנת את תבנית התנור במעגלים, יוצרת שובל מקצף לבן. בועות צבעוניות עולות ומתפוגגות באותה השנייה.

מנערת את התבנית מטיפות מים גדולות ומניחה באנחה בפינת הייבוש. הבת שלי לא תפתח עפעפיים לבנות, גם לא תפתח את הפה לעלילת השראה מדורות קדמונים. אני אדבר עם ההנהלה. שירה לא אשמה שהדפתי את השקר רק עשרים ואחת שנה אחרי שנולדתי. לא אשמה שהאופל עדיין מכסה על ההורים שלי, מונע מהם לראות עולם טהור ואמיתי. לייצר לה עלילה של ניצחון הרוח.

כשסגרתי דלת ונעלתי חזק פעמיים, בלי כוונה לשוב להציץ מהאשנב, ידעתי שייפתח לי שער חדש, יוביל אותי לפרוודור האמת בדרך לאולם שמחכה לי למעלה. והדרך הייתה קשה ומפרכת: הרבה ירידות, מעט עליות, אינסוף אכזבות והשלמות, והלכתי לבדי. השארתי משפחה, זנחתי קריירה משדות זרים, המשכתי ונשרטתי מקוצים ומאבנים. אחותי הייתה המומה, כעסה כל כך על אחות קטנה וטיפשה. הפנתה לי עורף, וזה היה הכי כואב. אני המשכתי, מרטיבה לחיים אדומות בדמעות יהלומים ופוסעת צעדים - קטנים, גדולים.

ככה התחלתי מחדש, מפצחת קודים של ציבור שעכשיו אני חלק ממנו. הרגשתי כמו כפרייה שהגיעה לעיר הגדולה, מוקסמת מכל מנהג ודרך חיים

של חיילי המלכות. הייתי מאושרת עם כל צעד. דורכת במקום שמעולם לא ביקרתי. ומלמעלה יישרו לי דרך, הציבו לי מסלול. נתנו לי כוחות לקום כל בוקר מחדש, לחיים שיש בהם. בהמשך, האורות והרצון שבי לא היו כמו בהתחלה; אם אז נשפך עליי אור אדיר והשאיר עליי רשמים הרבה אחר, אז בשגרה היומית פתאום גיליתי שאין לי מה להציג. איזו מגילת יוחסין להתפאר בה...

העבר שלי היה אפר בשביל להתגאות בו. מעלה עשן שרוף, להבות שנוגסות בהבל. וכשהבנתי את זה, לא הייתה מיואשת ממני. אין לי עבר. ואם כן, כנראה גם עתיד לא. וזו הייתה תובנה מבהילה. ולא היה לי מנחם...

עד יום שני יש לי ארבעה ימים לחשוב מה לעשות, ואני מעדיפה להתעלם ולטמון את הראש עמוק בתוך השוקולד החום וקרח הבואנו. הפטיפורים צריכים להיות מוכנים למחר בבוקר...

"אמא, סיימנו מסכת חגיגה!" נפתלי חוזר זורח מהתלמוד תורה. הילדים מלאי בשורות היום. "והרב'ה הודיע שזו סיבה לחגיגה". הוא מעיף את התיק לכיוון הספה, קולע לרצפה. "בטח, צדיק שלי, ואני אכין לך בעזרת ה' עוגה מיוחדת ומפוארת לחלק לחברים". הוא מהנהן בהתלהבות, מכיר את הפריבילגיה לילדים עם אמא קונדיטורית בבית.

"מתי הסיום? שבוע הבא?" אני מתעניינת ופונה למלא לו צלחת עם פירה וקציצות מהסיר על הכיריים. "לא, מה פתאום", הוא נזכר בתיק השכוב וממהר להרים למקום, "מחר הסיום, אמא". "מחר?" אני מסובבת אליו ראש, הכף ביד, מטפטפת רוטב אדמדם על נעלי הבית שלי. "למה לא הודעת לי מוקדם?" לא באמת מחכה לתשובה, זוכרת ממקרים נוספים. ילד של הרגע האחרון...

אני נאנחת ומניחה לו את הצלחת על האי. "לא יהיה לי זמן להכין לך עוגה, נפתלי. אני עמוסה מאוד והלילה שלי הולך להיות חצי לבן ממילא, יש לי הזמנה למחר שלא סיימתי. חבל שלא הודעת לי מראש, אבל זה ילמד אותך לפעם הבאה..." הלחיים שלו נשמטות והוא מניח עליהן ידיים בתסכול. "החברים כל כך התרגשו כשאמרתי להם שתכניני עוגה, גם הרב'ה העריך

מאוד ואמר שהוא לא שוכח את עוגת תיבת נח שהכנת. איך
אבוא מחר רק עם ביסלי או סוכריות ג'לי? הוא לוקח את המזלג וחורש
תלמים מאוכזבים על הפירה.

כשאני פותחת את חלון המטבח ורק רעש של צרצרים שורט את אוזני,
ובחדר הילדים נשימות קצובות - זה סימן שהיום שלי התחיל. לילה זה הזמן
האהוב עליי, לא בשביל לזרוק ראש עייף על כרית, אלא כדי להשפריץ ריץ'
שמנת ופודינג לקערה, לעבוד. הלילה קצר והמלאכה מרובה ואני לא עצלה.
מנמיכה את רעש המיקסר, לא מתחשק לי זרת של ילד מנומנם שידרוש
'טיפונת'. פונה למקפיא, מוציאה את הטארטלטים עם שכבת הפיסטוק
שמרחתי אתמול, מסדרת שורות, מכבה את המיקסר, שופכת קצפת
שהתגבשה לתוך שקית זילוף עם צנטר כוכב ומזלפת במהירות הוריקנית
קצפיות לבנות. אחר כך מניחה בעדינות חרוז זהב לכל אחד ומכניסה לקופסה,
סוגרת מכסה, הבא בתור.

בארבע ועשרים מונחות במקפיא עשר קופסאות גדושות, מכניסות בי סיפוק
על אולם בר מצווה שהם יזכו לפאר, לשמח. מעשה ידיי בלילות להתפאר.

נכנסת לחדר הילדים, שולחת להם נשיקות באוויר ופונה לצאת, למצות
שעתיים שינה עד הבוקר שכבר שולח קרניים. השמיכה של נפתלי מחממת
את הרצפה ואני פונה לכסות אותו, המזגן חזק מדי בשביל ילד בלי כיסוי,
שולחת ליטופון ללחי השמנמנה שנמה בשלווה. רגע... מה הוא מחזיק ביד?
מתכופפת כדי לגלות פתק שנתקמט בתוך אגרוף קמוץ, מודיע על סיום חגיגי
ביום חמישי.

הלב שלי מתכווץ חזק. מביטה על הילד שלי; גם דרך העיניים העצומות
שלו אפשר להרגיש את האכזבה. די מבינה אותו, רצה לככב עם עוגה מפוארת
של אמא קונדיטורית, לחלק פרוסות ולקבל מחמאות. אבל מה אוכל לעשות,
העבודה שלי דורשת... אני עומדת לידו רגע ושניים, מחשבות עפות לי במאות

שניות. עבדתי כמעט כל הלילה, לא יקרה אסון אם אצבע את כולו בלבן, אמרח קצפת על עוגה גבוהה. הרגליים מאותתות לי שכיבה והרגע, עיניים מתחננות לכיבוי שלטר. בסוף מחליטה בכוח: הכול יעבור, לוחשת לעצמי. העייפות, הסחרחורת והאי-חשק - מהכול אשכח בעוד כמה שעות. אבל את העוגה - בטוח לי שהבן שלי לא יאבד מהזיכרון כל כך מהר. מתפללת שיזכור גם בשביל מה נאפתה.

מהר-מהר רצה חזרה למטבח. 'חשבת שאפגוש אותך רק בבוקר?' צוחקת בלאות למיקסר שמסחרר בתוכו ביצים וסוכר. כשעוגת הטורט בתנור אני פונה לקצפת, מוציאה מהמזווה קישוטים מעניינים שירגשו את הילדים, נפזר אבקת זהב מלמעלה ונעצב עם הסוכריות והשוקולדים.

שעה וחצי עוברת ואני מכניסה את יצירת הפאר למקרר ופונה להעיר את הילדים ליום חדש. את נפתלי אני מעירה הראשון, לוחשת לפרצוף מרושת בקורי שינה שייטול ידיים ויתלבש חגיגי בזרזות, יש הפתעה במקרר. עשר דקות והוא פותח מקרר בתנופה, משפריץ חיוך ואושר לכל הכיוונים, מרקד על ענני קצפת חלומיים ולא מאמין לעוגת החלומות שהעיניים שלו רואות. "תודה אמאל'ה שלי", הוא מסוחרר משמחה, מעניק לי חיבוק ענק. "ידעתי שתשמחי אותי", סוחב אותי לריקוד מעגלים.

אחרי שנפתלי יוצא בזהירות עם האוצר היקר והמון אור בעיניים, אני צונחת למיטה בתענוג וסיפוק. עכשיו צועד ילד רך שלי והדרך נוצצת לו... אני עייפה, וזה שווה את זה.

"וואו, וואו, וואו, אמא!" שירה פורצת את הדלת בצורה שאני מתלבטת אם הצירים שרדו את המהלומה הנרגשת. "אין לך מושג מה הסיפור שלי עשה. הרכזת חני אמרה שהסיפור שלי הרים את ההפעלה!" היא צוחקת ואני מרגישה שהיא מדברת פרסית. למה היא מתכוונת? "הצלחתי לפתוח לבנות את העפעפיים", קורצת לי בעליצות. אנוכי חייבת להבין על מה הבכורה שלי

נלהבת. "סיפרתי לך על זה, אמא. הסיפור שהיינו צריכות להגיש עד יום שני".

הסיפור! סלע נוחת על ראשי, מנפץ לרסיסים דוקרים את האבן שכבר הכבידה לי על הלב. איך יכולתי לשכוח מקיומה?! הייתי צריכה לנסות לייגע את המוח באיזושהי עלילה, אפילו מזמן אברהם אבינו, העיקר סיפור. שוב מתעוררים רגשות התסכול שהחבאתי בתוכי לפני חמישה ימים. זה לא בסדר שלא חשבתי, היא לא אשמה ש - - -

"והמורה שלי אמרה שהיא רוצה לדבר עם האמא המיוחדת שלי, זאת אומרת איתך", שירה מוזגת מים מהמיני-בר האפור לכוס חד-פעמית.

"רגע", אני מבולבלת לחלוטין, "אז כן שלחת סיפור! אבל איזה?!" מתפלאת באמת. הבחורונת שלי נשענת על השיש ומספרת על אמא, על סיום של ילד ועוגה מפוארת שהתעוררה לעולם בסוף הלילה. כן, גם על העייפות, ההתלבטות והאמת שניצחה חזק. "קמתי לשתות וראיתי אותך בחדר הילדים ליד המיטה של נפתלי. בבוקר כשראיתי את העוגה הבנתי את כל הסיפור והחלטתי שלא צריך השראה מסבים או סבתות קדמוניים, אם יש לי פה אותך עם סיפור אותנטי וחזק. נראה לי לכן הבנות התרגשו כל כך, זו עלילה של עבר עם גיבור מהיום", היא מתפייטת והעיניים שלי מבריקות.

כשאני חוצה את שביל העפר בדרך להביא את ההזמנה מיהודית, אני חושבת על עצמי, על הבחירה שלי לפני עשרים שנה. התחלתי בלי עבר מפואר או ייחוס מלכותי, בער בי רצון, והשלמתי עם האמת הפשוטה והנצחית. וככה, ביומיום הרגיל, אני רואה פירות שצמחו בזכותי, קיבלו ממני השראה. מגילת יוחסין שכתבתי מחדש, הולידה ענפים מפוארים.

מגלה שנהייתי שורשים.

דור עתיד

סוּסִי סֶכְלִי

דפיקות.

מקנחת ידיים שומניות בסינר ורצה לפתוח.
רק שלא יעירו את שוקוני. סוף סוף קרס בעגלה.
בימים האחרונים הוא שכח שינה מהי.

אני פותחת וכמעט נופלת.

עומד שם זאטוט. נעליים הפוכות.

קשה לחבר בינו לבין הדפיקות הנמרצות.

רק ברגע הבא אני פוגשת את אחותו. הצמח
בכניסה הסתיר אותה.

"באתי לגילי", היא מעדכנת אותי. נותנת יד לאחיה שקטן ממנה אולי בשנה.
אולי גם פחות.

"גילי בבית?" היא מוודאת, משל גילי - היא מנהלת הבית ואני רק עוזרת
בית עם סינר מוכתם.

הפרצוף הקטן שלה כבר בתוך הבית שלי.

הצפצפה מקריינת: "גילייליילי, אני יכולה לבוא אליכם? עם אהרלה, הוא
גם רוצה..."

בטרם אני פוצה פה, גילונת שלי פותחת עין מנומנמת מתרדמת צהריים
של יום ראשון קיצי קלאסי.

מבעד למוצץ היא מאשרת את קיומו של הביקור האלגנטי. תוך דקה
ישובים הילדים של וייסשטרן סביב המלכה שלי, ביניהם גבעה של בובות.

"אימא מרשה?" אני מבררת בזהירות אצל הוויסשטרן הצעירה.

”כן, בטח!” באותה נשימה מעדכנת שהיא צריכה לשנות.
ויש לכם פטל? כי אהרלה שותה רק פטל.

אחרי שאני מגישה לאהרלה נביעות בטעם ענבים, כי לא, אין לנו פטל; וגם לאחותו, כי בסוף בא לה גם; וגם לגילי שלא מבינה על מה זכתה ביום בהיר שאינו קרוי שבת לשתייה מתוקה - אני חוזרת לבצלים. יום ראשון הוא יום הבישולים השבועי שלי. ילדים מנומנמים, בית שעבדתי לצחצח עד אמצע הלילה של מוצ”ש - הם מתכון מצוין לתבשילים שיערמו אצלי במקפא, לכל השבוע הקרוב.

בצל מאודה מתנחל לי במטבח בארומה משכרת. ירקות משתכשים בקערה, אני מהרהרת באימא וייסטרן מהרחוב הסמוך. ההיכרות שלנו מסתכמת ב’שלוש-שלוש’ בפתח הגן של גילי. היא לא כללה סחר חליפין של בייבי סיטר.

עד כה.

אני מקווה שהיא בטוב.

טובה לאישה יהודייה, אני סונטת בעצמי. תשמחי שהאימא וייסטרן יכולה לנוח קצת. גם אצלה יום ראשון. שבת יצאה אמש כל כך מאוחר. תשמחי.

העופות שלי שמחים קצת פחות.

וייסטרן הצעירים מתגלים כיצורים רבי השראה. שומעת שמיכות נגררות לסלון. גילי מייללת. ”השמיכי שלי...” חברתה גוערת בה: זה הטלית של אהרלה! שש... הוא מתפלל.

פעם אחר פעם אני זונחת את העופות השחוטים. מפשרת, מאפשרת, מחלצת, מרגיעה, מציעה.

חוזרת לתבשילים, העוף הפשיר קצת יותר מדי. השניצלים נחתכים עבה מדי. וייסטרן הבת עומדת מאחורי. ”משעמם כאן”. אני מהרהרת באימא וייסטרן, בוודאי נחה עכשיו על הספה בעיניים עצומות ושקט באוזניים.

"את רוצה ללכת הביתה?" אני מציעה. מרגישה אישה רעה.
 "לא, אני רוצה עוגייה". עוגייה היא תעסוקה, כנראה.
 מקטינה להבה. שוטפת ידיים, השמש זולגת לי מהחלון.
 מחלקת בסקוויטים לכל עבר. הדלת נפרצת. התאומות חזרו מהחוג.
 בריבית ובהצמדה.
 "שושי וריקי יכולות לבוא אלינו, אימא? הם רוצות להחליף איתנו סטיקרס".
 כמה הייתי שמחה לו הבקשה הייתה הפוכה.
 "אולי תחליפו בגינה למטה", אני אומרת מהר ומתחרטת. אלף פעמים
 הבטחתי לעצמי שהילדים שלי לא יהיו ילדי גינה.
 "יודעות מה? במרפסת. אבל רק במרפסת, ותסגרו את הדלת".
 חבורת בנות משתקעת במרפסת. אורז נברר לי בין הידיים. תאומה מזדנבת
 לי מאחורה, מובילה כוסות מים. "אנחנו צמאות, אימא!"
 יום הצימאון הלאומי.
 שביל של טיפות מים לכל אורך הדרך. גערה עולה לי מהסרעפת. משהו
 מצליף לי מבפנים: לא מחנכים ילדים מול עיני החברות.
 ריח מוזר. חרוך. הצילו! האורז. השארתי אותו על האש.
 הלך האורז. אני מסכמת בעוגמה מול הסיר המפוחם. נס שיש לי גם
 פתיתים בארון.
 העגלה בסוף המטבח מתחילה לנוע. גניחות עולות ממנה.
 שוקי התעורור - למי שלא מבין.
 כמה טוב שקמת, ילד.
 גבעה של ירקות קלופים. אורז שחור. עופות משייטים בשלולית ורדרדה.
 בחוץ השמש בורחת לי.
 הינוקא של וייסשטרן מיילל בסלון. גילי זועקת שם מרות. הבנות מטפסות
 על המעקה. מה קורה כאן היום?!

אני ממהרת עם שוקי בידיים למרפסת. התאומות שלי
בעידוד נמרץ של החברות נוגעות בגג הפרגולה.

"תרדו מיד!" הפעם אני צועקת. בלי שליטה. אף אחד לא נבהל יותר מדי.
חוץ ממני.

שוקי מיילל. הבכי שלו מוזר. יד על מצח. הוא חם. ממש. מושך באוזן.
האוזניים!

אלף סימני קריאה. איך לא חשבתי. מסכן שלי.
המגנט על המקרר מעדכן שעדיין יש רופא במרפאה. חייבת אנטיביוטיקה
להיום. עייפתי מלילות לבנים.

קושרת את שוקוני בעגלה. הוא צורח. מחלצת תבנית, זורקת לשם את כל
תכולת השיש. מאפסנת במקרר.

מה נאכל השבוע? ממה נשבע? מעדיפה להדחיק.
איפה הכרטיס המגנטי? הוא לא בפלאפון, לא בתיק.
לא נורא, נפתח שירות ביקור ללא כרטיס בטלפון. בדרך. מנערת בקבוק.
שוקי מוכן לטעום, להירגע.

"ילדים, אני הולכת לרופא. רוצים לבוא?"
בטח, איזו חגיגה.

גילי כבר לידי עם מוצץ ועם סמרטוט.
התאומות שלובות זרוע עם כל החבורה.
וייסשטרן ניצבים הכן מרוצים ונרגשים.
רק לשוקי אין כאן חבר, חולף בי הרהור מצחיק. אולי ניקח איתנו את
התינוק של השכנים?

פרץ צחוק מתגלגל ממני כשאני מדמיינת את עיניו ההמומות של
הד"ר הקשיש למראה החבורה שתשתחל בעקבותיי לחדר ותתפוס שם
עמדות אסטרטגיות.

מתחילה לדלל את ההרכב המלכותי. החברות הגדולות נשלחות אחר כבוד.

אבל מה אני עושה עם וייסשטרן?

"מי לוקח אתכם הביתה?" אני שואלת.

דמעה עומדת לה בזווית. לויסשטרנית. קוראים לה רותי. כבר הספקתי ללמוד.

"את רוצה כבר הביתה?" - אני מזדהה ממש.

"לא, אני רוצה גם ללכת לרופא".

בלומי קליין שבדיוק יורדת במדרגות מצילה אותי בשעת האפס. בלומי היא המודיעין השכונתי. יש לה את המספר של בלה וייסשטרן, ברור. הרגע שוחחו. וכבר היא מחייגת ומתווכת ללא שכ"ט.

אני מובילה את הקטנטנים אל מתחת לבניין שלהם בדרך למרפאה. אימא שלהם כבר עומדת בפתח. רעננה להפליא. אני סוקרת אותה בהיחבא. היא לא נראית חלשה, גם לא סמוקה ומבושת. מחייכת בנעימות, מפטירה לי תודה. אוספת את הילדים. מוזר. כנראה ישנה טוב. סליחה, כנראה לא ראיתי טוב.

שוקי נרדם שוב. מסכן שלי. מאפשר לי להרהר כל הדרך למרפאה בתופעת החברות.

אתמול, בישיבת סיכום רבעונית, הפלאפון צלצל בכמות מרשימה ומלחיצה. בעוונתי השארתי אותו דלוק על הדלפק. הניגון הווקאלי חדר בעוז לחדר הישיבות, הנעים לנו את האירוע. הסמקתי עד תנוכי אוזניי, והצלצולים המרנינים לא פסקו. לא יכולתי לקום ולכבות. לא יכולתי להתרכז. בסוף, התנצלתי ועטתי אל המכשיר, מגלה אחת עשרה שיחות שלא נענו ממספר בלתי מוכר. הלב שלי זינק. מה כבר קרה? בסוף זאת הייתה דיני, חברה של אי מי. קול של צפצפה והזמנה לביקור.

בכלל, כבר מזמן הפכתי למזכירה האישית של קשת הילדים שלי. עונה, משדכת, מפענחת רצונות מבעד לאפרקסת. משדלת את האובייקט שבקושי יודע להחזיק את המכשיר, לשוחח עם הפרטנר המצפה.

ולפעמים, (אל תגלו) מנתקת. משתיקה את המכשיר. "אימא מי זה היה?" - אההממ.. לא משנה.

באחד הימים כשהבית הכיל יותר מדי אוכלוסייה בטווח גילאים מסוים. פשוט כיביתי את המכשיר. נעלתי דלתות.

אבל כשמפציעים אצלי פרצופים מתוקים - הסיפור משתנה. קשה לי לעמוד מול עיניים תמימות של ילד.

ברכנו ד' בזרע בך ד' נפלאים וחברותיים - כן ירבו.

על זאת אני מודה יומם וליל.

האם במסגרת חבילת הגידול שלהם נכלל גם גידולם של כל ילדי השכונה? מעלית נסגרת מאחורינו. בובת 'חמוד' מקדמת אותנו בחיוך. גילי ישנה לידי בעמידה.

חלוק לבן חומק מהחדר. פלואורסצנט כבה שם.

התאומות מתמללות בדואט מסקנה עגומה.

"וואו, הפסדנו, בדקה".

פנסי רחוב נדלקים מעלינו, פנס מהבהב לי במוח. מאיר על אוצרות שהעניק לי אלוקים.

אוצרות יקרים שלי, שניתנו לי כפיקדון. אני מחויבת בשלומם, גם במחיר של חוסר נעימות מול אי מי מחבריהם.

בשבת אנו עולים לירושלים. להורים.

אימא הצדיקה שריינה שורת דירות לכל אלה שכבר פרחו לה מן הקן. זיידע ורידער מתארח אצלה לכבוד חתונה של נין. אחת מני רבות בשבט המפואר שהקים. אימא רוצה אותנו - איתו.

זיידע ריידער הוא דמות השראתית. ממקום מגוריו בבליה משרה עלינו את רוחו הגדולה. סיפורי מופת על גדלות וגבורה בשנות הזעם וגם אחר כך, הדרת פנים, עיניים שרואות רק טוב.

יארין אלוקים ימיו שנותיו ויעצים בריאותו בגילו המופלג.

סעודת ליל שבת. שוקי צווח כרגיל. התאומות יחד עם התאומים של אחותי מנהלים קרבות נושאי יירוט חפצים מבעד ומעל לשולחן. כלל הילדים מצטרפים לאטרקציה. תופסים עמדות במשהו שהוא בין משחק למריבה (איך עוד לא המציאו מילה מתאימה לתופעה, אולי 'קטטת משחק'? תציעו...). שאגות וצווחות. צחוק מתגלגל ובכיות בשלל קולות. ההורים משתדלים להשתיק, ליישב, להושיב, ללא הצלחה.

סבא אינו צעיר. בלשון מעודנת. הגיל הרך לא מגלה התחשבות יתרה.

אימא נושכת שפתיים.

בסוף משהו צועק. מבקש שקט והשנייה.

זה הרגע שזיידע מרים את עיניו הטובות מתוך זמירון בעל אותיות מאירות עיניים.

נימה נינוחה, חמימה, נשפכת על המפה הלבנה: "תנו להם לשחק, דאס זענען דאך יידישע קינדער!". (אלה ילדים יהודים!)

סבא נשאב אחורה. הוא נער צעיר, הרב הגאון ר' יוסף שלמה כהנמן זצ"ל מגיע לביקור היסטורי באנטוורפן, אולם בית המדרש מלא מפה לפה בשבת אחר הצהריים. הרב מפונביז עומד לשאת דברים. דמותו הרחימאית עולה על הבימה. שקט. סבא מצטופף שם בין מאות. עזרת הנשים מלאה גם היא, ילדי חמד נושאים עיניים.

ואז, ילדים, כמו ילדים, לא מודעים לגודל הרגע. השקט מופר בטפיפות רגליים קטנות. דיבורים שלא מצליחים להסות. מהומה קטנה. הגבאי נסער כולו, רץ למוקד הרעש, מתכוון לסלק את המפגע. שישתובבו בחוץ.

הפוניבזער רב, אב שעקד תשעה קורבנות טהורים על מזבח, איבד ישיבה, תלמידים שהיו לו כבנים, הפריח בדמעות את עם ישראל מחדש, על גבי גבעה

80 חרוכה - הרים אז מבטו. שכול ואהבה התערבו בו.

זעקתו מפלחת את בית המדרש: "תנו להם לחיות! תנו להם להיות כאן. זיי זענען דאך יידישע קינדער! דאס איז דאך אונזער קומענדיגע דור!" (הרי הם ילדים יהודיים, הרי הם הדור הבא שלנו...) סבא מחייך, חיוך שבע ימים. כולנו שותקים. הגברים ממשיכים בנעימת זמירות. ילדים קטנים מצטרפים פתאום. שירת מלאכים. בעיני רוחי אני רואה עננים.

עננים מרחפים, צחורים. פנים קטנות מאירות מבעד לערפילים. פאות מסולסלות, קוקיות ותלתלים. טוהר היקום. ענן אחד משתקע בי עמוק, דופק לי בדלתות. יש בו חיוך תמים. צחוק של ילד.

פלומה רכה, נושמת, ממלאת לי את הלב. לכל נשמה קטנה באשר היא. ילדים. משהו רטוב לי בעיניים. דור העתיד שלנו.

עוד לא הצלחתי להיחלץ מהנעליים. התיק עדיין על הכתפיים. גילי מושכת לי בחצאית ושוקי דורש טיפול מידי. דפיקות. מוכרות. ידיים קטנות. הפלדלת פוצה פה. עומדים שם ילדים, מזיעים. חם היום. בבית שלי יש מזגן ויש משחקים. "לא עכשיו, מתוקים. אי אפשר אצלנו היום". זה הקול שלי. משתדלת שיהיה חזק.

מבט נבוכ. הם פונים אחורה. "חכו רגע, צדיקים". סבא רוידער מדבר פתאום מגרוני. פוערת מקפיא. קרחונים צבעוניים מקפיאים לי את כף היד. "קחו מתוקים, תברכו ותאכלו. תבואו פעם אחרת".

הם מחייכים. וחיוך ממלא לי את הלב.

דור טקור

נחמי אסרל

מזל טוב!	חתן כלה	כשכולם יודעים
נשמעה הבשורה	נרגשים	אין הסתר
שטר תנאים	בר מעוצב	החבוי בתוכך
צלחת נשברה.	ענק ומרשים.	גלוי לכל שואל.
חתן כלה	כוסיות	ופתאום
מרוגשים	פטיפורים נימוחים	כשאין מחסומים
בר ערוך	השוויגער ניגשת	נפתחים מנעולים
עמוס מגשים.	עם שזירת הפרחים.	לדברים אישיים.
ליקר בננות	ומתנה -	וחוויה שעוברת
שטרודל תפוחים	ענקית ויפה	גשמית, רוחנית
השוויגער ניגשת	בצלופן שקוף	עוד לא נגמרת
מניחה זר פרחים.	עטופה.	וכבר נאמרת.
ומתנה -	ועליה	מערערת
סגורה, עטופה	תלוי מכתב	אותך מרוקנת
עם מכתב אישי	שכולם יראו	מותירה חיים שלמים
בתוך מעטפה.	מה שם נכתב.	עם חסר מבפנים.
לילה.	ובלילה	שורשים
כולם ישנים.	כשכולם ערים	

כלי מחזיק תורה

שרי ורטהיימר

זית אחד נפל מהעץ הבודד, האחרון שנשאר, וגרם לעלים המעטים שתחתיו להתפצפץ בדוקרניות. זה שנשען על העץ קפץ בבהלה לשמע הפצפוף, וכשראה את הזית שוכב על האדמה - רכן בזהירות. יד מיובלת, מחוספסת, עטפה זית. בזהירות. ריסים רטובים הורמו לרקיע. שמש התערבבה עם שחור. הוא הפנה גב, לא נותן לעץ מבט. דורך על אדמה חשופה, מסובב שורשים שהיום עקרו מהם חיים.

עקרו ממנו.

הטלפון מצלצל. מפר את הדממה במה שפעם, בעבר הלא רחוק - היה מטע. מלבלב, ירוק ופורח. נחום. הוא נאנח. נחומי בן זקוניו.

"אבא", רעשים עולים מהקו, הנימה של נחום ממחרת. "אבא מה שלומך? אתה בבית עכשיו? לא, חיים, אתה לא לוקח לבד. אני פשוט נתקעתי פה, פספסתי את האוטובוס. הבא אחרי יצא כשיסתיים הסדר, במקרה הטוב. רחלי, את לא רואה מה חיים עושה? תאספי את כל התירס. מהר. אבא, יש מצב אולי שאתה לוקח אותי?"

"אתה צריך למצא כולל נורמלי בכפרך הקטון. שמעת בן?" אתה צריך לרצות למצוא. ומהר.

"אני מחפש. מבטיח". מישהו חיפש אוויר מעבר לטלפון.

"אז אני בא לקחת אותך, בתנאי שא-"

"תודה, אבא! אני כבר מחכה לך למטה. איך ידעתי שתבוא."

"בתנאי שאתה מספר לי אצל מי בירתת על כולל חדש". בפעם האחרונה הוא פותח את הטרנטה החונה ליד המטע, החניה הקבוע שלו. בכוונה קנה אותה, את הטרנטה. תירץ את עצמו לבנים שזה מצוין לו. 'אלא מה?' אמר

בנימה אבהית, 'אני צריך 'רכב שטח'...'. ערמות השטרות הכחולים שהיה צריך לשלם על רכב כביש, לא קרצו לו, ואת זה הוא כמובן שמר לעצמו.

בשקט הוא גם אהב אותה: קטנה, חבוטה קצת. דהויה הרבה. עם ריח עז של סיגריות שעולה תדיר מהמושבים הבלויים. היד שלו עטפה את ההגה הרחב. ואת הכביש הוא ראה מצוין דרך הסדקים.

שתיקה קצרה של בן שרוצה לגור קרוב לאבא. "תודה, אבא".
אז אבא בא לקחת בן. עוזב מטע זיתים בשבילו בפעם האחרונה.

נחום יוצא מהרכב, מושך כובע מעוך. טורק.
לוי מסובב הגה. מעיף מבט על הטרמפיסט שלו, שרץ לכיוונו. לוי נעצר.
המנוע מכחכח.

"אבא, זה לאמא", הוא דוחף שקית קרה דרך החלון. "בתיה הכינה. זה לא אמור להמס עד הבית, לא?!"

עד הבית לא, אבל מי אמר שהוא הולך לבית. לא סתם הסכים לקחת אותו.
הוא חייב ללמוד להסתדר עם הזמנים של המושב.

נוסע עוד קצת, עולה על מדרגות שיש אפורות, נוקש בעדינות.
"יבוא!"

הוא בא. מתיישב וחותם, מקשיב לקול עמוק וחותם. מדבר ומסביר וחותם.
כותב וחותם.
מזל טוב.

יוצא בחזרה. אין גלידה, אין מטע. יש כסף בבנק.

שוב שמש רחבה מציצה אליו מבין חרכי המכונית. הפעם, הוא יודע, הוא בפירוש לא צריך רכב שטח שכזה. כל רכב מהודר יותר רק יוסיף לו יתרונות.
הוא נוסע עוד קצת. יוצא. שביל אבן מפוספס מקבל את פניו. חף מכל עלה או צמחייה. הוא נצמד לגדר בצד. פוסע לאט. איש בחליפה שחורה.

שום 'יבוא' לא מזמין אותו להיכנס. כיסאות כחולים עומדים מסודרים בשורה. ממתנים לו. הוא יושב, ממתין.

הוא, אף פעם לא המתין. פעם-פעם היה לו משרד. חדר קטן, עמוס בניירת של חמש השנים הקודמות. עם ריהוט ישן ומגירות חורקות. היה שם חלון גדול שפנה למטע. החלון תמיד היה מול הכורסא שלו. תמיד ראה את עצי הזית הרבים. ראה את העלים נעים מולו, מספרים בלחש סיפור מרגיע, מנגנים תווים שקטים, צובעים את החיים בירוק חי. הוא היה המנהל של המקום הזה. המייסד.

היה לו מזכיר ג'ינג'י שסידר את הניירת לפעמים, והגיש קפה וניקה מה שנשפך ושאל את מי להכניס אליו. אפילו 'יבוא' הוא לא היה צריך לומר. כשקראו לו, הוא קם. כבודות מה התלוותה לפסיעותיו.

נכנס. נושא תפילה קצרה. לא היה שום חלון בחדר הגדול. ופלורסנט לבן האיר באור חזק את החלל.

כן, יש לו קצת ידע בהנהלת חשבונות. בטח, הוא עבד הרבה עם אנשים ויש לו יחסי אנוש מעולים. נכון, הוא היה בעל המטע הגדול בדרום. למה הוא עזב? לא, המטע ממש לא היה בקריסה. הוא הצטמרר מהמחשבה הזו. למרות שהמטע כבר אינו שלו - עדיין, האדמה שם היא ביתו. הוא השקה וזרע והצמיח. הוא והלב, והידיים המיובלות שלו. הוא עזב כי היזמים הגדולים שפנו אליו הבטיחו להפוך את המקום למכרה זהב בצורת בנייני מגורים. ורווחים הוא יקבל.

אז בסדר, הוא ימתין לתשובה. יבקש מנחום שיבדוק במחשב של בתיה אם יש כזו.

בערב הוא חוזר לתורה. באצבעות רועדות הוא הופך דפים צהובים. מתרפק על המילים הצפופות, מתנדנד ברוך. מנגן את המנגינה היפה בעולם. נפשו משתוקקת להיוותר שם על דף הגמרא שלו. להתעמק במילים הקטנות. להתחבר לעצמו.

אבל הוא התחייב להביא הביתה טרף, והוא עושה את זה בצורה הנכונה ביותר. הוא לא עוזב את התורה. אף פעם. במיוחד שזיכה אותו ה' בארבעה בנים תלמידי חכמים וחמישה חתנים שתורתם אומנותם. האומנות הכי שווה והכי יפה.

הטלפון מצלצל. "שלום אבא, יש פה איזה מייל שלך".

"תודה, נחום. מתי ראיתם אותו כבר?" הוא יוצא לאוויר שבחוץ, משאיר גמרא מאחוריו.

"עכשיו. מממ, משהו כמו: 'תודה שפנית אלינו. הפעם תשובתנו שלילית, נשמח לראותך בפעם הבאה'. מה, אבא?" תמיהה אמיתית בקולו. "היית בראיון במשרד יעוץ מס?"
"בדיוק".

"למה לא סיפרת לי? ולמה צריך, ומתי?"

"הופ. נחום, אני צריך לספר לך הכל?" אבא נוזף. "ולמה צריך, כי אם אתה לא זוכר, אז בשבוע שעבר חתמתי חוזה עם היזמים. את זה כן סיפרתי לך".

הוא מקבל את התוכחה, שותק לרגע קצר. "אא אבא, אבל אם חתמת איתם", הוא משתהה שנייה, "למה אתה צריך לחפש עבודה?" קולו רענן, שזוף.

רעש של ארונות נדפקים עולה ביחד עם השאלה שלו. "תודה שאתה שם לב למיילים. מוכן לבדוק גם מחר?" אני צריך לחפש עבודה, בן יקר ועול ימים, בזכות הדירה שלך, ושל ארבעת אחיך ושל חמשת אחיותיך. ואני גם שמח לעשות זאת כל עוד אתה רץ לכולל. מבין? לא נורא, גיעע יום ותבין.

"מה--" הוא מסתבך, תמיד ככה. "טוב, בסדר", הוא עונה בשפל קול. משהו מתנפץ שם דרך הקו.

לוי יכול לדמיין את נחום יושב על השיש האפור, מכרסם עוגייה. שווה נפש מול יצירת הזכויות המתרקמת מולו.

לשבת מגיע הבן הצעיר עם משפחתו הקטנה. יש לו חשש גדול שהוא בא בשביל לרחרח מה קורה: למה אבא מכר את המטע, ומדוע עליו לחפש עבודה. אה, וכמובן - למה לא סיפרו לו.

כשהכתומים הקטנים שלו נכנסים מבעד לדלת, סואנים כמו רוח, אין לו זמן לדבר עם נחום. הם שואבים אותו למשחקים הדמיוניים שלהם עד הסוף. כריות מתעופפות יחד עם כדור, כמעט פוגעות במנורה שעל התקרה. מאהל בדואי עתיק מוקם משמיכות שהושגו לאחר הפצרות. אפים קטנים, מנומשים, מכווצים בתחנונים, מפזרים

ה ב ט ח ו ת שברור ללוי שהם לא יצליחו לעמוד בהם. רחלי ושמלת השבת נרתמות לחתונה הגדולה, ועוגיות מפוררות סעודה עוד לפני כניסת השבת.

בלילה, כשהם חוזרים מהתפילה, לוי ונחום מפורקים מעייפות. "איך אתה שורד את הגדוד הזה?" לוי שואל, בודק שאף סקרן מנומש אינו בשטח.

"אוי אבא, באמת לא פשוט", הוא נאנח עמוקות, אוויר הלילה מתערפל סביבם בעדינות. "אני חושב אבא שאתה צריך לנוח. אני משער שאת המרץ הם לא קיבלו מאמא שלהם... ו-אבא, אני צודק שיש אצלכם משהו?" קולו יורד אוקטבה.

"נחומקה", לוי נאנח, הפעם אנחה רבת משמעות. "תפסיק לדאוג לי, ומהר. אני מנחש שבגלל זה באת לשבת?" הוא מסיים את המשפט בסימן שאלה נוקב. מוכיח.

נחום מסמיק. מסיט עיניים אל האספלט. מטביע אותן בבקיעי הכביש. "צדקתי. ואני, תאמין לי - אני דואג לך. מה עם הכולל, והמוסדות של חיים ורחלי? העבודה של בתיה הסתדרה בסוף?"

הוא נדלק. "לא מבין מה הבוסית של בתיה רוצה, לא מבין, אבא! באמת, היא צריכה לבוא בבוקר עד רבע לשמונה!" עיניו מוצפות בחדוות נעורים, מזכירות את העיניים שלו אז, כשהיה מארגן את מעשי הקונדס שלו בשיבה.

לוי ניסה אז לברר בזהירות למה חבריו מהשיעור לא הגיעו לתפילה, כשנחום ענה לו בגאווה מתבגר: "אני ארגנתי את הטיול, אבא!" מצחו השזוף התקמט, עיניו היו אש להבה, כמו עכשיו. בחורי כל כך.

"להספיק להכניס את יעלוש לגן בול בשמונה, ולא לפני. כי החיים במושב הם רגועים כמו..." הוא לא מוצא דימוי נאה, ממשיך בסערה: "והיא, הבוסית, רוצה שתקדים ברבע שעה".

נחום תינה עוד קצת את צרותיו באוזני אביו. אש האהבה כיסתה הכל.

"נחום", לוי קורא לבנו מתוך הפנקייק של מוצ"ש.

"מממ?" נחום משתעל בקול, כמעט נחנק מהמיפל. לוי טופח בין שכמותיו. הוא מנגב מיפל מהסנטר.

"בוא, אני מחכה לך ברכב".

"אני בא", הוא בולע בקולניות חתיכת בצק רטובה, מברך ברכה אחרונה.

"לא שואל לאן?" לוי צועק לו כבר מרחוק.

"לאן?" הוא רץ אחריו. "אפילו לא צריך להזכיר, תמיד אני שואל שאלות נכונות. פשוט, לוקח לבן אדם קצת זמן להתאפס..."

"ברור", אביו מנדב לו בחיבה. "היית צריך להתאפס כשהודיעו לך על נסיעה? שמח שגדלת. אגב, שאלת את בתיה אם אתה יכול להעלם לזמן לא ארוך?"

הוא נעלם. חוזר בכובע וחליפה.

הטרנטה החבוטה קולטת את שניהם בשירי מוצאי שבת, ופנס קדמי אחד שלא עובד.

נוסעים קצת, יוצאים בטריקה. שמים שחורים זורעי כוכבים ורוח קרירה. שטח עצום וחשוף מולם.

"לכאן?" נחום שואל, תמה.

עיניים שחורות מבוגרות לא מביטות בו. שותקות.

הם פוסעים קצת על אדמה ורגבי עפר, שתי צלליות שחורות, עד לעץ
ההוא, הבודד. לוי סוקר את אדמתו בדקדקנות, עיניו מאירות כשהוא מבחין
בזית שנפל בפעם האחרונה שביקר פה.

הוא רוכן לעברו ברכות. "מוזר", הוא מרים עיניים לעיני אש, "בפעם האחרונה
שהייתי, נפל הזית הזה, בין כל כך הרבה עלים. העלים ברחו והוא נשאר".
נדמה היה לנחום שקולו של אביו נעשה עצוב, חשוך.

"הזית נשאר נאמן". הוא קם. אדמת טרשים מפוררת בידו. "נחום, רוצה
לשמוע למה אני באמת לא נח?"

האברך מהנהן ברצינות שלא ידע שקיימת בו.

"האדמה הזו הייתה כלי, רק כלי. כלי אהוב שעזר לי להקים דור". השחור
שלו עמוק בתוך האש.

"ואם היא כלי להקים דורות", רעד עבר בו, "צריך לדעת מה נכון וטוב
לעשות בה. וכשזוכים לילדים שיושבים באוהלה של תורה, רוצים ליטול חלק
בתורתם. גם אם אוהבים ומרגישים בטוח ונח באדמה המוכרת, אם יש כלי
טוב מזה - בוחרים בו. כי זה רק כלי, רק כלי מחזיק תורה".

זית ירוק נפל מהעץ. נחת על אדמה חשופה בצליפה, התרומם מעט לגובה
בתנופה וצנח שוב.

